

PTT raportteja 246
PTT Reports 246

VOISIKO SUOMI SEURATA RUOTSIN JA NORJAN ESIMERKKIÄ?

Näkökohtia perintö- ja lahjaverosta
sekä luovutusvoittoverosta

Pasi Holm
Leena Kerkelä

Helsinki 2014

Pellervon taloustutkimus PTT
Eerikinkatu 28 A
00180 Helsinki
Puh. 09-348 8844
Faksi 09-3488 8500
Sähköposti ptt@ptt.fi

ISBN 978-952-224-148-1 (painettu)
ISBN 978-952-224-149-8 (PDF)
ISSN 1456-3215 (painettu)
ISSN 1796-4776 (PDF)

Helsinki 2014

Holm, P. ja Kerkelä, L. 2014. VOISIKO SUOMI SEURATA RUOT-SIN JA NORJAN ESIMERKKIÄ? Näkökohtia perintö- ja lahjaverosta sekä luovutusvoittoverosta. PTT raportteja 246. 51 s. ISBN 978-952-224-148-1 (painettu), ISBN 978-952-224-149-8 (PDF), ISSN 1456-3215 (painettu), ISSN 1796-4776 (PDF)

Tiivistelmä: Tässä raportissa selvitetään perintö- ja lahjaveron ja luovutusvoittoveron tuottoa. Perintö- ja lahjaveron määriä tarkastellaan perinnön koon ja perintöveroluokkien mukaan eriteltynä. Luovutusvoittoveron määriä tarkastellaan pääomatulojen suuruuden ja väestöryhmien mukaan omaisuuserittäin. Tarkastelun avulla pyritään luonnehtimaan ja vertaamaan luovutusvoittoveron ja perintö- ja lahjaveron jakautumista perintöjen ja luovutusvoittojen koon mukaan eli vertaamaan veromuotojen oikeudenmukaisuutta.

Ruotsissa perintö- ja lahjaverot poistettiin vuonna 2004 ja Norjassa vuoden 2014 alusta lukien. Sukupolvenvaihdosten jälkeen yritysten kasvua haittaava vaikutus syntyy pääosin perintö- ja lahjaverosta. Yritystoimintaa jatkava uusi sukupolvi joutuu maksamaan keskimäärin kymmenen prosentin perintö- tai lahjaveron. Perheyrittäjistä noin 73 % on kokenut ainakin osittaisen sukupolvenvaihdoksen. Vero on poissa yritysten kehittämisestä.

Avainsanat: *perintövero, lahjavero, luovutusvoittovero.*

Holm, P. and Kerkelä, L. 2014. CAN FINLAND FOLLOW SWEDEN AND NORWAY? Observations of taxes on inheritances, gifts and capital gains. PTT Reports 246. 51 p.

Abstract: This report examines the revenue of inheritance and gift tax and capital gains tax. Collected inheritance and gift taxes are classified according to the size of inheritances and inheritance tax categories. The collected capital gains taxes are classified according to the size of capital incomes and demographic groups in different types of properties. The analysis helps in comparing the distribution of these taxes in different size groups of inheritances and capital gains, i.e. compare the justice of these taxes.

The tax due on inheritance and gifts was removed in 2004 in Sweden and in 2014 in Norway. The growth followed by the transfer of business through inheritance and retirement is mostly hindered by the inheritance and gift tax to firms. The new generation, who continues the firm, must pay approximately ten percent tax on the inheritance. About 73 percent of the firms owned by families have experienced a business transfer to the next generation. The tax paid is lost from the development of the firm.

Key words: *Inheritance tax, gift tax, capital gains tax*

Esipuhe

Ruotsi lakkautti perintö- ja lahjaveron vuonna 2004 ja Norja vuodesta 2014 alkaen. Tässä tutkimuksessa pohditaan keskeisiä näkökohtia siitä, miten kyseinen muutos Suomessa vaikuttaisi tulonjakoon ja valtion verotuloihin. Perintö- ja lahjaveron lakkauttaminen poistaisi tietysti veron tuoton. Se vähentäisi valtion verotuloja noin 500–600 miljoonaa euroa vuodessa. Tutkimuksessa osoitetaan, että merkittävä osa tästä veromenetyksestä korvautuisi luovutusvoittoveron tuoton kasvulla.

Valtaosa kansalaisista hyötyisi perintö- ja lahjaveron poistamisesta. Suuria perintöjä saavat hyötyisivät enemmän kuin pieniä perintöjä saavat. Koska luovutusvoittojen jakauma tulojen suhteen on lähes samanlainen kuin perintöjen, luovutusvoittojen lisääntyminen ja luovutusvoittoverotukseen välttämättä tehtävät muutokset todennäköisesti eliminoisivat, ainakin osittain, perintö- ja lahjaveron tulonjakovaikutukset.

Erityisen hankalaa perintö- ja lahjaveron poistaminen on perheyrittäjien sukupolvenvaihdosten kannalta. Merkittävä osa yritysten osingoista on käytettävä sukupolvenvaihdosten rahoittamiseen. Nämä lisäosingot heikentävät yritysten mahdollisuutta investoida ja tarjota työpaikkoja.

Pellervon taloustutkimuksen puolesta kiitän tutkimuksen rahoittanutta Perheyrittäjien liittoa. Tekijät vastaavat luonnollisesti täysin tutkimuksen sisällöstä.

Helsingissä 23.5.2014

Pasi Holm
toimitusjohtaja
Pellervon taloustutkimus PTT

Yhteenveto

Tässä raportissa selvitetään perintö- ja lahjaveron ja luovutusvoittoveron tuottoa. Perintö- ja lahjaveron määriä tarkastellaan perinnön koon ja perintöveroluokkien mukaan eriteltynä. Luovutusvoittoveron määrää tarkastellaan pääomatulojen suuruuden ja väestöryhmien mukaan omaisuususerittäin. Tarkastelun avulla pyritään luonnehtimaan ja vertaamaan luovutusvoittoveron ja perintö- ja lahjaveron jakautumista perintöjen ja luovutusvoittojen koon mukaan eli vertaamaan veromuotojen oikeudenmukaisuutta.

Verotuottolaskelman avulla arvioidaan, kuinka paljon perintö- ja lahjaveron poisto vähentäisi valtion verotuloja. Jos Suomi ottaisi käyttöön Ruotsin mallin, luovutusvoittoveron tuotto kasvaisi. Ruotsin mallissa myytävän omaisuususerän hankintahinta (tai hankintameno-olettama) määritellään omaisuususerän ostoajankohdan hintaa käyttäen riippumatta siitä, onko omaisuususerä peritty vai ei. Verotuottolaskelman avulla arvioidaan, kuinka paljon luovutusvoittoveron tuotto kasvaisi.

Ruotsi poisti perintö- ja lahjaveron vuonna 2004. Norja poisti perintöveron 2014.

Keskeisinä syinä olivat alhainen verotuotto, asuntojen korkeat verotusarvot ja perheyritysten ja sukupolvenvaihdosten helpottaminen.

Perintö- ja lahjaverotuksella ja luovutusvoittoverotuksella on varsin yhtäläiset tulonjakovaikutukset. Perintöveron ja luovutusvoittoverojen jakauma tulojen suhteen on varsin samanlainen.

Perintöveroluokan I verotuotto oli 322 miljoonaa euroa vuonna 2013. Perintöjä sai 115 277 rintaperijää. Perintöveroluokan II verotuotto oli 194 miljoonaa euroa ja muita kuin rintaperijöitä oli 30 548 henkilöä. Kymmenen prosenttia suurimpia perintöjä saaneista henkilöistä maksavat 80 prosenttia perintöveroista.

Lahjaveron tuotto oli 133 miljoonaa euroa vuonna 2013. Lahjoja saaneita oli 35 739 henkilöä. Rintaperilliset saavat lahjoja suhteellisesti enemmän kuin perintöjä. Suurituloiset maksavat lahjaveroa suhteellisesti enemmän kuin perintöveroa.

Luovutusvoittoveron tuotto oli 597 miljoonaa euroa vuonna 2012. Luovutusvoittoja saaneita henkilöitä oli 274 218 ja luovutustappioita saaneita oli 159 409. Viisitoista prosenttia suurimpia pääomatuloja saaneista henkilöistä maksavat 80 prosenttia luovutusvoittoveroista.

Perintö- ja lahjaveron poisto hyödyttäisi valtaosaa kotitalouksista

Noin 70 prosenttia suomalaisista kotitalouksista omistaa oman asunnon. Valtaosalla suomalaisista on omaisuutta, jonka voi jättää perintönä jälkipolvilleen. Perintö- ja lahjaveron poistaminen hyödyttäisi täten suurta osaa suomalaisia henkilöitä.

Luovutusvoittoveron tuoton kasvu perintö- ja lahjaverosta luovuttaessa kompensoisi ainakin merkittävän osan perintö- ja lahjaveron tuotosta

Perintö- ja lahjaveron tuotto oli 387 miljoonaa euroa vuonna 2010 ja 509 miljoonaa euroa vuonna 2012. Jos perintö- ja lahjaverosta luovuttaisiin, tämä verotuotto jäisi valtiolta saamatta. Jos perijäsukupolvi myisi puolet saamistaan perinnöistä, luovutusvoittovero myydyistä perintöeristä olisi ollut tutkimuksessa tehtyjen laskelmien (luku 5) mukaan 346 miljoonaa euroa vuonna 2010 ja 455 miljoonaa euroa vuonna 2012.

Jos perintö- ja lahjaverosta luovuttaisiin, omistusasunnon luovutusvoiton verovapauteen olisi tehtävä muutos. Kotitalouksien varallisuudesta noin 60 prosenttia on asuntovarallisuutta.

Jos perintö- ja lahjaverot Suomessa poistettaisiin, luovutusvoittoveron tuoton kasvu on riippuvainen siitä, kuinka paljon perittyä omaisuutta myydään. Suomen käytäntö, jossa yli kaksi vuotta käytössä olleen oman asunnon myynti ei ole luovutusvoittoveron alaista, johtaa verokannustimeen myydä yli kaksi vuotta omistuksessa ollut oma asunto ja muuttaa perinnöksi saatuun edellisen sukupolven asuntoon. Jos omistusasunnon verovapaussäädöksiin ei tehtäisi muutoksia, asuttuaan kaksi

vuotta perinnöksi saadussa asunnossa sen voisi myydä ilman luovutusvoittoveroa.

Ruotsissa oman asunnon luovutusvoittovero on huojennettu 22 prosenttiin yleisestä 30 prosentin luovutusvoittoverosta

Ruotsissa yleinen luovutusvoittovero on 30 prosenttia. Oman asunnon luovutusvoittovero on yleistä tasoa alhaisempi: 22 prosenttia. Oman asunnon myynnistä saatu luovutusvoitto voidaan jättää osittain verottamatta, mikäli myyntituotot käytetään uuden asunnon hankintaan. Tämä verottamatta jäänyt osuus muutetaan hakemuksesta lykkäysmaksuksi (uppskovsbelopp). Verottamatta jääneestä oman asunnon luovutusvoitosta, eli ns. laskennallisesta tulosta, peritään n. 0,5 prosentin vero vuosittain. Luovutusvoitto tulee verotuksen piiriin jälleen, jos uudelleen hankittu asunto myydään.

Omistusasunnon luovutusvoittoverollisuus varmistaa pitkälti sen, että joko perittävä asunto tai oma asunto tulee luovutusvoittoveron piiriin. Pääsääntöisesti perijä myy toisen asunnon. Jos perijä pitää molemmat asunnot ja vuokraa toisen, vuokratuloista peritään pääomatuloveroa.

Perintö- ja lahjaveron poisto edistäisi yritysten investointeja ja työllisyyttä

VATT:n tutkimuksessa (Ropponen, VATT-tutkimuksia 174/2013) sukupolvenvaihdoksen tehneiden yritysten taloudellista tilannetta verrattiin taustatiedoiltaan samanlaisiin verrokkiyrityksiin, jotka eivät olleet tehneet sukupolvenvaihdosta. Vertailu osoittaa:

- Maksettujen osinkojen arvo lisääntyy 19 prosentilla sukupolvenvaihdoksen jälkeen
- Tehtyjen investointien arvo laskee 30 prosentilla sukupolvenvaihdoksen jälkeen
- Työntekijöiden määrä pienenee 23 prosentilla sukupolvenvaihdoksen jälkeen.

Perintö- ja lahjaverotus vähentää tutkimuksessa tehtyjen laskelmien (luku 5) mukaan perheyritysten työllisten määrää pysyvästi lähes 4 800 työntekijällä. Tämä heikentää julkisen talouden tuloja ja lisää menoja pysyvästi yhteensä 100 miljoonalla eurolla.

Perheyritykset työllistävät Suomessa noin 600 000 työntekijää. Tutkimusten mukaan noin neljä kymmenestä perheyrityksistä siirtyy seuraavalle sukupolvelle. Kaksi kolmesta sukupolvenvaihdoksesta toteutetaan lahjana tai perintönä. Jos sukupolvenvaihdos toteutetaan 25 vuoden välein ja sen rahoittaminen vaatii yritykseltä lisäosinkoja 5 vuoden ajan, viidennes yhden sukupolven yrityksen kehittämisajasta haaskautuu sukupolvenvaihdoksen rahoittamiseen.

Sisällys

Esipuhe	5
Yhteenveto	7
1 Johdanto.....	13
1.1 Tutkimuksen motivointi	13
1.2 Tutkimuksen tavoite ja toteutus.....	14
2 Perintö- ja lahjavero	16
2.1 Varallisuus perintö- ja lahjaveron veropohjana.....	16
2.2 Ketkä maksavat perintö- ja lahjaveroa?.....	17
2.3 Perintö- ja lahjaveron määräytyminen	20
2.4 Yritysten sukupolvenvaihdokseen liittyviä verokäytäntöjä.....	21
3 Luovutusvoittovero	28
3.1. Luovutusvoittoverojen veropohja.....	28
3.2. Ketkä maksavat luovutusvoittoveroja?.....	29
3.3. Luovutusvoiton ja -tappion määräytyminen.....	32
4 Perintö- ja lahjavero ja luovutusvoittovero Ruotsissa ja Norjassa	34
4.1. Ruotsin kokemukset	35
4.2. Norjan kokemukset	37
5 Mitä jos perintö- ja lahjavero korvataan luovutusvoittoveron muutoksella?.....	38
6 Johtopäätökset.....	48
Lähteet:	50

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen motivointi

Perintö- ja lahjavero kohdistuu vastikkeettomaan luovutukseen silloin, kun omaisuus siirtyy lahjana tai perintönä. Verovaikutukset ovat kuitenkin vain pieni osa prosessia, jossa yritysten omistusrakenne vaihtuu ja liiketoimintaa ja osaamista siirretään uusille yrittäjille.

Maksukykyisyys on yksi verotuksen keskeinen periaate ja perinnön yhteydessä vain käteistä siirrettäessä tämä maksukykyisyys on täysin turvattu. Perintö- ja lahjaveron merkitys korostuu yritysten sukupolvenvaihdoksissa, koska veron maksaminen on rasite jatkavalle yritykselle ja yrityksen toiminnalle. Perintö- ja lahjaveron maksaminen voi olla rasite myös asunto-omaisuuden siirtyessä. Taantuvilla alueilla ja laskusuhdanteessa omaisuuden realisoiminen vain verojen maksamiseksi ei ole tarkoituksenmukaista.

Suomessa on noin 322 000 yritystä (267 000 poislukien maa- ja metsätalous). Näistä 80 prosenttia on perheyrityksiä. Perheyritykset työllistävät 600 000 työntekijää (42 prosenttia yksityisen sektorin työntekijöistä). Perheyritykset tuottavat 35 prosenttia yrityssektorin jalostusarvosta. Suomen 500 suurimmasta yrityksestä 110 on perheyrityksiä. Perheyritysten kansantaloudellinen merkitys tulee kasvamaan tulevina vuosina.

Perheyritysten toiminnassa yli sukupolvinen jatkuvuus on keskeinen osa yritysten toimintakulttuuria. Suomalaisten tutkimusten mukaan noin neljä yritystä kymmenestä siirtyy seuraavalle sukupolvelle. Kolme kymmenestä myydään perheen ulkopuolelle ja kolme kymmenestä yrityksestä joutuu lopettamaan toimintansa. Perheyritysten sukupolvenvaihdoksia hankaloittavat verotus, rahoitus ja jatkajan valitseminen ja löytyminen.

Perheyritysten sukupolvenvaihdosten vaikutuksia käsittelevässä tutkimuksessa (Ropponen, VATT-tutkimuksia 174/2013) tehtiin kysely

perheyriyksille. Tutkimuksen mukaan 73 prosenttia yrityksistä on kohdannut ainakin osittaisen sukupolvenvaihdoksen. Sukupolvenvaihdoksen toteutti 67 prosenttia lahjana tai perintönä ja 18 prosenttia osakkeiden myynnillä. Sukupolvenvaihdoksen rahoitti 65 yrityksen maksamilla osingoilla ja 33 prosenttia lainoilla.

VATT:n tutkimuksessa sukupolvenvaihdoksen tehneiden yritysten taloudellista tilannetta verrattiin taustatiedoiltaan samanlaisiin verrokkiyrityksiin, jotka eivät olleet tehneet sukupolvenvaihdosta. Vertailu osoittaa:

- Maksettujen osinkojen arvo lisääntyy 19 prosentilla sukupolvenvaihdoksen jälkeen
- Tehtyjen investointien arvo laskee 30 prosentilla sukupolvenvaihdoksen jälkeen
- Työntekijöiden määrä pienenee 23 prosentilla sukupolvenvaihdoksen jälkeen.

VATT:n tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että sukupolvenvaihdoksen veroseuraamukset vaikeuttavat yritysten kasvua.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja toteutus

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan veromuutoksen vaikutuksia erilaisiin yrityksiin ja kotitalouksiin. Tutkimuksessa on arvioitu perintö- ja lahjaveron sekä luovutusvoittoveron kertymiä ja kohdentumista eri tulotasoilla. Verohallinnosta ja muualta saatavien tietojen perusteella ei voi arvioida, mikä osa kerätystä perintö- ja lahjaverosta tai luovutusvoittoverosta liittyy yritysten luovutuksiin ja mikä osa yksityisomaisuuden siirtämiseen. Tästä syystä perintö- ja lahjaveron vaikutusta yrityksiin on tarkasteltu eri esimerkkitapauksilla.

Maksukykyisyyden näkökulmasta luovutusvoittovero voisi olla vaihtoehto keventää epälikvidien omaisuudensiirtojen rasitusta. Tämän vaihtoehdon kartoittamiseksi tutkimuksessa tehdään vaikutuslaskelmia seuraavasta valtion kannalta tuottoneutraalista veromuutoksesta: perintö- ja lahjaveron poistetaan ja luovutusvoittoveroa kiristetään tai varainsiirtoveropohjaa laajennetaan.

Luovutusvoittoveron kiristäminen voitaisiin toteuttaa laskemalla esimerkiksi hankintameno-olettamaa. Laskemalla hankintameno-oletta-

maa luovutusvoittojen veropohjaa voidaan kasvattaa. Tämä heikentäisi inflaatio suojaa niiden omaisuuserien osalta, joiden hankintahinta ei ole tiedossa tai hankintahinta on alhainen hankintameno-olettamaan verrattuna. Yhtenä vaihtoehtona varainsiirtoveron veropohjan laajentamisessa voisi olla ulottaa varainsiirtovero myös vastikkeettomiin varainsiirtoihin kuten perintöihin.

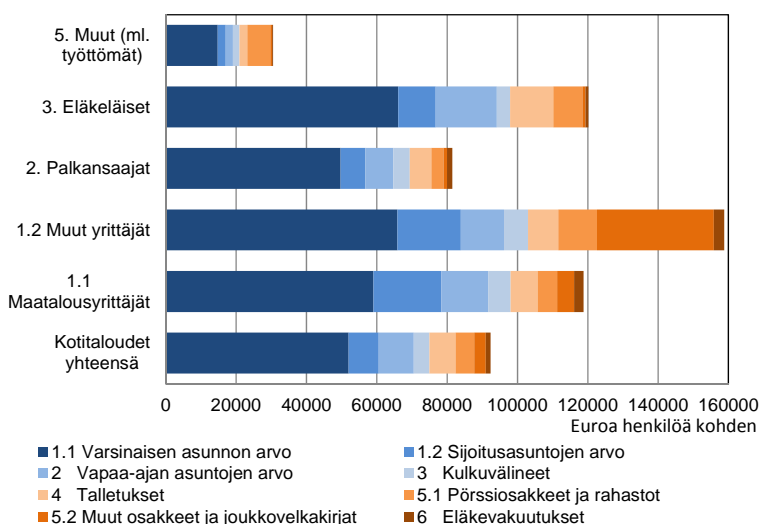
Sekä Ruotsi että Norja ovat poistaneet perintö- ja lahjaveron. Tutkimuksessa käydään läpi lyhyesti niitä perusteita, jotka johtivat Ruotsin ja Norjan päätöksiin. Aluksi käydään kuitenkin läpi perintö- ja lahjaveron sekä luovutusvoittoveron periaatteet (Luvut 2 ja 3).

2 Perintö- ja lahjavero

2.1 Varallisuus perintö- ja lahjaveron veropohjana

Kotitalouksien varallisuudesta noin 60 prosenttia on asuntovarallisuutta

Tätä selvitystä tehtäessä ei ole ollut käytettävissä tietoa siitä, kuinka paljon eri omaisuuseriä jätetään perinnöksi tai annetaan lahjoina. Omaisuuden koostumusta voidaan arvioida Tilastokeskuksen varallisuustilastojen avulla. Keskimääräisen eläkeläisen varat olivat yhteensä noin 120 000 euroa vuonna 2009 (kuvio 1). Varsinaisen asunnon arvo varallisuudesta oli 58 prosenttia. Vapaa-ajan asunnon arvo oli noin 16 prosenttia. Talletusten, sijoitusasuntojen sekä pörssiosakkeiden ja rahastojen arvo oli yhteensä noin 24 prosenttia.

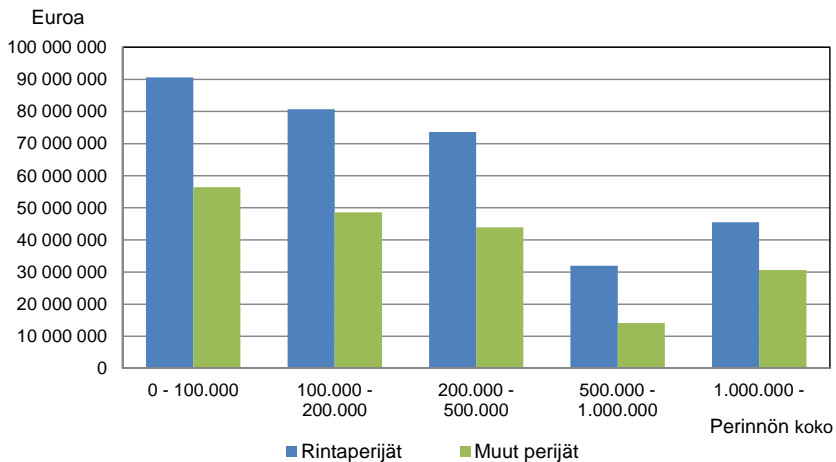

Kuvio 1. Varat vuonna 2009 henkilöä kohden

2.2 Ketkä maksavat perintö- ja lahjaveroa?

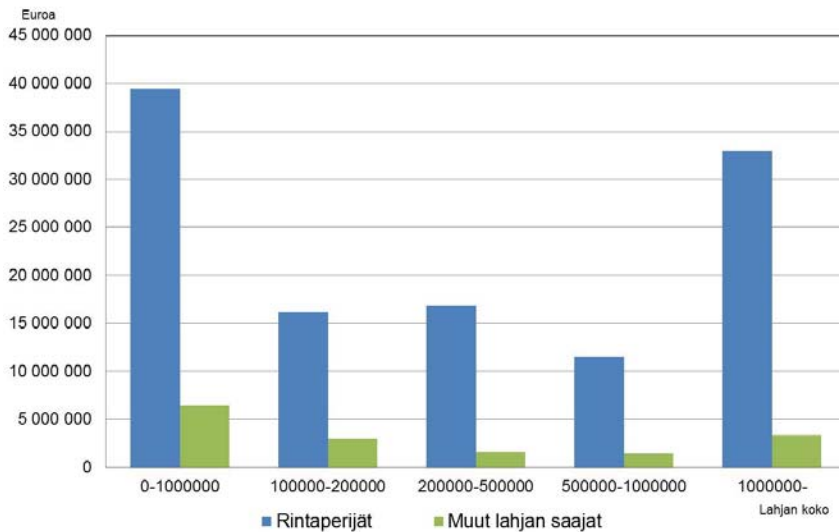
Perintö- ja lahjaveroja laitettiin maksuun 649 miljoonaa euroa vuonna 2013 verohallinnon maksuunpanotilastojen mukaan. Perintö- ja lahjaveron tuotto on siis kasvanut viime vuosina.

Perintöveron tuotto oli 516 miljoonaa euroa vuonna 2013. Rintaperijät (veroluokka I) maksoivat alle 100 000 euron perinnöistä veroa 90 miljoonaa euroa (kuvio 2a). Muut perijät (veroluokka II) maksoivat alle 100 000 euron perinnöistä veroa 56 miljoonaa euroa. Yli miljoonan euron perinnöistä maksettiin veroa yhteensä 75 miljoonaa euroa.

Kuvio 2a. Perintöveron tuotto perinnön koon mukaan (vuonna 2013 käsitellyt perinnöt). Lähde: Verohallinto.

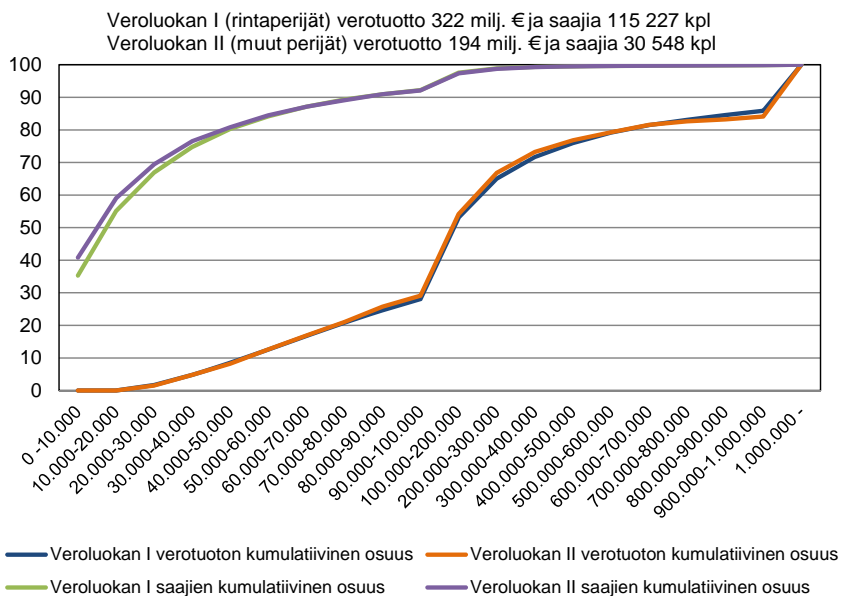
Lahjaveron tuotto oli 133 miljoonaa euroa vuonna 2013. Rintaperilliset saavat lahjoja suhteellisesti enemmän kuin perintöjä (kuvio 2b). Rintaperijät (veroluokka I) maksoivat alle 100 000 euron lahjoista veroa 40 miljoonaa euroa. Muut lahjan saajat (veroluokka II) maksoivat alle 100 000 euron perinnöistä veroa 6 miljoonaa euroa. Yli miljoonan euron lahjoista maksettiin veroa yhteensä 36 miljoonaa euroa. Suurituloiset maksavat lahjaveroa suhteellisesti enemmän kuin perintöveroja.

Kuvio 2b. Lahjaveron tuotto lahjan koon mukaan (vuonna 2013 käsitellyt lahjat). Lähde: Verohallinto.

Kymmenen prosenttia henkilöistä saa suurimmat perinnöt ja maksaa 80 prosenttia perintöveroista

Perintöveroluokan I verotuotto oli 322 miljoonaa euroa vuonna 2013 (kuvio 3). Perintöjä sai 115 277 rintaperijää. Perintöveroluokan II verotuotto oli 194 miljoonaa euroa ja muita kuin rintaperijöitä oli 30 548 henkilöä. Perintöjä saaneet henkilöt ja perintöveron tuotto jakautuivat perintöjen koon mukaan samalla tavalla molemmissa veroluokissa. Kuviossa 3 perinnöt on luokiteltu perinnön koon mukaan eri kokoluokkiin pienistä perinnöistä suuriin.

Kuvio 3. Perintöveron tuoton ja perinnön saajien kumulatiivinen osuus, %, perinnön koon mukaan vuonna 2013. Lähde: Verohallinto.

Valtaosa perintöveroista kerätään suhteellisen pieneltä joukolta suuria perintöjä saaneilta henkilöiltä. Alle 50 000 euron perintöjä saaneet henkilöt (noin 80 prosenttia kaikista perinnön saaneista henkilöistä) maksoivat perintöveroista noin 10 prosenttia. Yli 50 000 euron perintöjä saaneet henkilöt (noin 20 prosenttia perinnön saaneista henkilöistä) maksoivat perintöveroista 90 prosenttia. Yli 80 000 euron perintöjä saaneet henkilöt (noin 10 prosenttia perinnön saaneista henkilöistä) maksoivat perintöveroista 80 prosenttia.

Lahjaveron tuotto painottuu suuriin lahjoihin enemmän kuin perintöveron tuotto suuriin perintöihin, kuten kuvioista (2a) ja (2b) voidaan päätellä.

2.3 Perintö- ja lahjaveron määräytyminen

Perinnön arvona pidetään perintöverotuksessa sitä omaisuuden käypää arvoa, eli todennäköistä myyntihintaa, joka omaisuudella oli vainajan kuolinhetkellä. Perintöveron veroluokka I koskee perinnönjättäjän aviopuolisoa (myös avopuoliso, jos aikaisemmin avioliitossa tai yhteisiä lapsia), suoraan ylenevässä tai alenevässä polvessa olevia perillisiä (myös ottolapsia ja -vanhempia). Perintöveron veroluokka II koskee muita sukulaisia ja ulkopuolisia henkilöitä. Kuolinpesän omaisuuden arvosta voidaan vähentää velat ja kuluja. Puolisovähennys on 60 000 euroa ja alaikäisyysvähennys on 40 000 euroa. Perinnön arvon ollessa miljoona euroa rintaperijä maksaa veroa 149 700 euroa (veroluokka I) ja muu perijä 310 100 euroa (veroluokka II) (ks. taulukko 1a).

Lahjansaajan täytyy maksaa lahjaveroa, jos saa samalta lahjanantajalta kolmen vuoden aikana lahjoja, joiden arvo on 4 000 euroa tai enemmän. Lahjavero määrätään jokaiselta antajalta saaduista lahjoista erikseen. Rintaperilliselle annettu tavanomaista suurempi lahja katsotaan pääsääntöisesti ennakkoperinnöksi. Ennakkoperintö otetaan huomioon lahjanantajan perinnönjaossa ja se pienentää saajansa perintöosuutta. Ennakkoperintö on luonteeltaan lahja, joten siitä maksetaan lahjaveroa.

Taulukko 1a. Perintöveron veroluokat I ja II 1.1.2013 alkaen

Perinnön arvo	Vero alarajan kohdalla I	Veroprosentti ylimenevästä osasta I
20 000 – 40 000	100	7
40 000 – 60 000	1 500	10
60 000 – 200 000	3 500	13
200 000 – 1 000 000	21 700	16
1 000 000 –	149 700	19

Perinnön arvo	Vero alarajan kohdalla II	Veroprosentti ylimenevästä osasta II
20 000 – 40 000	100	20
40 000 – 60 000	4 100	26
60 000 – 1 000 000	9 300	32
1 000 000 –	310 100	35

Taulukko 1b. Lahjaveron veroluokat I ja II 1.1.2013 alkaen

Lahjan arvon arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina I	Veroprosentti ylimenevästä osasta I
4 000–17 000	100	7
17 000–50 000	1 010	10
50 000–200 000	4 310	13
200 000–1 000 000	23 810	16
1 000 000-	151 810	19

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina I	Veroprosentti ylimenevästä osasta II
4 000–17 000	100	20
17 000–50 000	2 700	26
50 000–1000 000	11 280	32
1 000 000-	315 280	35

Perintö- ja lahjaverotusta ollaan kiristämässä vuodesta 2015 alkaen niin, että asteikkojen kaikkia rajaveroprosentteja korotetaan yhdellä prosenttiyksiköllä.

2.4 Yritysten sukupolvenvaihdokseen liittyviä verokäytäntöjä

Yritysten sukupolvenvaihdokseen liittyvät verohuojennukset

Perintö- ja lahjaverosta voidaan jättää osa tai kokonaan maksuun panematta, silloin kun

- perintöön tai lahjaan sisältyy maatila, muu yritys tai vähintään 10 prosentin osa niistä ja
- verovelvollinen jatkaa yritystoimintaa vähintään 5 vuoden ajan.

Sukupolvenvaihdokseen liittyvä verohuojennus on suurimmillaan, kun luovutuksen saaja suorittaa vastiketta yli 50 % sen käyvästä arvosta. Myyjä voi saada luovutusvoiton verovapaasti ja ostaja/perijä ei maksa

perintöveroa. Sukupolvenvaihdoksissa yritysvarallisuus arvostetaan 40 prosenttiin vertailuarvosta silloin, kun verohuojennuksen edellytykset täyttyvät (spv-arvo).

Huojennusten käyttö yritysten sukupolvenvaihdoksissa on yleistä, mutta ei suinkaan aina mahdollista. Suurissa yrityksissä, jotka siirtävät yrityksen omistusta seuraaville sukupolville, ei kymmenen prosentin osuus omistuksesta välttämättä toteudu. Perinnönsaajat eivät myöskään ole aina mukana yrityksen toiminnassa. Tällöin perintöveron rahoitus voi olla erityisen haastavaa.

Tuloveroista vapaiden sukupolvenvaihdosluovutusten edellytykset

Luovutuksensaajina ovat joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa verovelvollisen lapsi tai tämän rintaperillinen taikka hänen sisarensa, veljensä, sisarpuolensa tai velipuolensa. Luovutettu omaisuus on ollut yhteensä yli 10 vuotta verovelvollisen tai hänen ja sellaisen henkilön omistuksessa, jolta hän on saanut sen vastikkeettomasti. Omaisuus on saatu vastikkeettomasti, jos se on saatu perintönä, lahjana tai avio-oikeuden nojalla. Jos luovutuksensaaja luovuttaa samaansa omaisuutta edelleen ennen kuin viiden vuoden karenssiaika päättyy, luovutuksensaajaa verotetaan luovuttajalta verottamatta jätetystä voitosta.

Hallintaoikeuden pidättäminen vähentää lahjaveroa (ennakkoperintöä). Hallintaoikeuden pidättäminen tarkoittaa, että lahjoittaja pitää itsellään lahjoittamansa omaisuuden käyttöoikeuden. Tällöin lahjavero määrätään omaisuuden alennetun arvon perusteella. Hallintaoikeusvähennyksen määrään vaikuttavat seuraavat tekijät: hallintaoikeuden kohteena olevan omaisuuden arvo, lahjoitettavan omaisuuden vuosituotto, elinikäisen hallintaoikeuden saajan ikä ja määräaikaisen hallintaoikeuden voimassaoloaika.

Laatikko 1. Perintö- ja lahjaveron määräytyminen kolmen erityyppisen esimerkkiyrityksen sukupolvenvaihdostilanteessa

Päivittäistavarakauppaa harjoittavassa yrityksessä työskentelee 18 henkilöä (Yritys A). Sen liikevaihto on 6,5 miljoonaa euroa ja voitto verojen jälkeen 0,2 miljoonaa euroa. Yhtiön oma pääoma on 1,1 miljoonaa euroa ja verohallinnon laskukaavojen mukainen yrityksen käypä arvo 1,3 miljoonaa euroa. Perintö annetaan ennakkoperintönä, joten veroprosentit määräytyvät lahjaverotaulukon mukaan.

Konepajassa (Yritys B) työskentelee 95 henkilöä. Sen liikevaihto on 16,5 miljoonaa euroa ja voitto verojen jälkeen 0,8 miljoonaa euroa. Yhtiön oma pääoma on 2,4 miljoonaa euroa ja käypä arvo on 3,8 miljoonaa euroa.

Puunjalostusalan yrityksessä (Yritys C) työskentelee 900 henkilöä. Sen liikevaihto on 140 miljoonaa euroa ja voitto verojen jälkeen 6,4 miljoonaa euroa. Yhtiön oma pääoma on 16 miljoonaa euroa ja käypä arvo 29 miljoonaa euroa.

Yrityksen sukupolvenvaihdos aiheuttaa merkittäviä perintöveroja yritystoiminnan jatkajille riippuen jatkajien lukumäärästä. Päivittäistavarakaupan yhden rintaperijän jatkajan tapauksessa, jossa sukupolvenvaihdoksen verohuojennusta voidaan hyödyntää, perintövero on 62 210 euroa ($=23\,810+(1\,100\,000*0,4-200\,000)*0,16$) vuonna 2014. (Vero alarajalla 23 810 + vero ylärajalla, joka lasketaan huojennetusta arvosta 16 %).

Jos päivittäistavarakaupan (A) sukupolvenvaihdos jakautuu 12–13 rintaperijän osaan siten, että kaikki saavat noin kahdeksan prosenttia yrityksestä, sukupolvenvaihdoksen verohuojennusta ei saada. Tällöin yhteenlaskettu perintövero on 124 942 euroa ($=(4\,310+(1\,296\,670*0,08-60\,000)*0,13)*12,5$) vuonna 2014.

Vastaavalla tavalla perintöverotaulukkoa hyödyntäen voidaan laskea konepajayrityksen (B) sukupolvenvaihdoksen veroseuraamukset. Yhden rintaperijän jatkaessa yrityksen toimintaa, perintövero on 142 000 euroa vuonna 2014. Jos sukupolvenvaihdos jakautuu 12–13 osaan, jolloin sukupolvenvaihdoksen verohuojennusta ei saada, yhteenlaskettu perintövero on 499 794 euroa.

Puunjalostusalan yrityksen (C) sukupolvenvaihdoksessa perintövero on yhden jatkajan tapauksessa 1 177 810 euroa ja useamman jatkajan tapauksessa yhteensä 5 095 979 euroa vuonna 2014.

Taulukko L1. Esimerkkejä yritysten sukupolvenvaihdostilanteesta

	Yritys A (Päivittäistavara- kauppa, 18 työn- tekijää)	Yritys B (Konepaja, 95 työnteki- jää)	Yritys C (Puunjalostusalan yritys, 900 työntekijää)
Tuloslaskelma			
Liikevaihto	6500 000	1 6500 000	1 4000 0000
Henkilöstökulut	600 000	2 800 000	3 300 0000
Voitto ennen veroja	280 000	1 000 000	8000 000
Yhteisövero (20 %)	56 000	200 000	160 0000
Voitto verojen jälkeen	224 000	800 000	6 400 000
Tase			
Maa-alueet ja rakennukset	200 000	500 000	4 500 000
Koneet ja kalusto	200 000	1 000 000	7 000 000
Vaihto-omaisuus	700 000	3 500 000	27 000 000
Myyntisaamiset ja muut saamiset	350 000	700 000	8 000 000
Rahat ja pankkisaamiset	150 000	25 0000	2 500 000
Varat yhteensä	1 600 000	5 950 000	49 000 000
Pankkilainat	0	800 000	4 500 000
Ostovelat	350 000	1 700 000	16 000 000
Muut velat	150 000	1 100 000	12 500 000
Velat yhteensä	500 000	3 600 000	33 000 000
Oma pääoma (varat - velat)	1 100 000	2 350 000	16 000 000
Yhtiön käypä arvo			
Verohallinnon laskukaavojen mukaan	1 296 670	3 841 680	29 333 440
Sukupolvenvaihdos lahjoituksella/perinnöllä			
Tilanne 1: yksi jatkaja, hänelle 100 % yrityksestä			

Sukupolvenvaihdos- huojennus saadaan			
-vero 2011 (kork. 13 %)	52 900	117 900	827 700
-vero 1.1. 2013 alkaen (yli 1 000 000 euron lahjojen/perintöjen vero 19 %)	62 210	142 210	1 177 810
--> Verorasitus kasvaa	18 %	21 %	42 %
Tilanne 2: useita jatkajia, yhdelle 8 % yrityksestä			
Sukupolvenvaihdos- huojennusta ei saada			
-vero 2011 (kork. 13 %)	9 185	35 653	300 768
-vero 2014 (uusi yli 1 000 000 euron lahjojen/perintöjen vero 19 %)	9 995	39 984	407 678
--> Verorasitus kasvaa	9 %	12 %	36 %
Jos kaikki jatkajat saavat noin 8 %, verot yht.	124 942	499 794	5 095 979
Vero huojennustilanteeseen nähden	201 %	351 %	433 %
Laskelmien taustatiedot: Yritysten käypä arvo laskettu karkealla tasolla Verohallinnon perintö- ja lahjaveron arvostamisohjeen pohjalta Yritysten vertailuarvo = oma pääoma (sukupolvenvaihdoshuojennuksen laskentaperuste) Kaikki jatkajat ovat rintaperillisiä (I veroluokka)			

Viime vuosina perintöveroa on kiristetty. Vuonna 2011 perintöveron määrä näissä esimerkkitapauksissa on noussut merkittävästi. Veronkiristyksen vaihteluväli on 9–42 prosenttia.

Edellä sukupolvenvaihdokseen liittyviä perintö- ja lahjaveroja on tarkasteltu saajan verorasituksen kannalta. Sukupolvenvaihdoksen aiheuttama verorasitusta on perusteltua tarkastella sukupolvenvaihdoksen kohteena olevan yrityksen kannalta. Pääosin yrityksen sukupolvenvaihdos rahoitetaan yrityksen tulevien vuosien voitoista.

Jos sukupolvenvaihdoshuojennusta voidaan hyödyntää, päivittäistavarakaupan (A) 62 210 perintöveroa voidaan kattaa yrityksen 220 000 euron voitosta. Yritys joutuu maksamaan lisäosinkoja arviolta noin 70 000 – 100 000 euroa riippuen siitä, kuinka paljon perijä joutuu maksamaan osingosta veroa. Jos sukupolvenvaihdoshuojennusta ei voida hyödyntää,

124 942 euron perintöverojen kattamiseksi joudutaan maksamaan lisäosinkoja ainakin yli 150 000 euroa.

Jos sukupolvenvaihdoshuojennusta voidaan hyödyntää, konepajayrityksen (B) 142 210 perintövero voidaan kattaa yrityksen 800 000 euron voitosta. Yritys joutuu maksamaan lisäosinkoja arviolta noin 170 000 – 220 000 euroa riippuen siitä, kuinka paljon perijä joutuu maksamaan osingosta veroa. Jos sukupolvenvaihdoshuojennusta ei voida hyödyntää, 499 794 euron perintöverojen kattamiseksi joudutaan maksamaan lisäosinkoja ainakin yli 600 000 euroa.

Jos sukupolvenvaihdoshuojennusta voidaan hyödyntää, puunjalostusalan yrityksen (C) 407 678 perintövero voidaan kattaa yrityksen 6 400 000 euron voitosta. Yritys joutuu maksamaan lisäosinkoja arviolta noin 500 000 – 650 000 euroa riippuen siitä, kuinka paljon perijä joutuu maksamaan osingosta veroa. Jos sukupolvenvaihdoshuojennusta ei voida hyödyntää, 5 095 979 euron perintöverojen kattamiseksi joudutaan maksamaan lisäosinkoja 7 – 8 miljoonaa euroa. Tässä tapauksessa yrityksen lähes koko vuotuinen voitto on käytettävä lisäosinkoihin.

Tarkasteltaviksi esimerkkiyrityksiksi on valittu hyvin kannattavat yritykset. Päivittäistavarakaupan (A) verojenjälkeisen voiton osuus yrityksen omasta pääomasta on 20 prosenttia. Konepajayrityksen verojenjälkeisten voittojen osuus on 34 prosenttia ja puunjalostusalan yrityksen osuus on 40 prosenttia. Vaikka nämä yritykset voivat kattaa maksettavat perintöverot yhden vuoden voitoista, lisäosingot vähentävät yritysten mahdollisuutta investoida yritystoiminnan kehittämiseen. Tämä johtuu siitä, että vieraan pääomanehdoitiset rahoittajat, eli yleensä pankit, vaativat tänä päivänä yritykseltä noin 30 prosentin omarahoitusosuuden.

Perintöverorasitus käy erittäin raskaaksi valtaosalle suomalaisista yrityksistä. Valtaosalla yrityksistä verojen jälkeisten voittojen osuus yrityksen liikevaihdosta on alle 10 prosenttia (taulukko L2). Oman pääoman osuus liikevaihdosta vaihtelee yrityksittäin. Taulukon L1 esimerkkiyrityksissä oman pääoman osuus liikevaihdosta on 11 – 16 prosenttia.

Sukupolvenvaihdokseen liittyvien perintöverojen maksamiseen yritys joutuu maksamaan merkittäviä lisäosinkoja useiden vuosien jopa vuosikymmenen ajan. Tällä on huomattavia vaikutuksia yritysten investointeihin ja työllistämismahdollisuuksiin.

Taulukko L2. Tilinpäätöksen tunnuslukuja, 2011

	Pk-yritykset	Kaikki yritykset
A-S Koko yrityssektori	1 000 €	1 000 €
Liikevaihto	132 049 019	389 553 329
Liiketulos	6 676 625	17 890 726
%-osuus liikevaihdosta	5,1	4,6
Nettotulos	3 524 375	14 948 705
C teollisuus		
Liikevaihto	23 741 140	132 147 780
Liiketulos	1 048 258	4 200 872
%-osuus liikevaihdosta	4,4	3,2
Nettotulos	529 660	5 283 503
16-17 metsäteollisuus		
Liikevaihto	2 686 240	20 551 746
Liiketulos	58 124	655 748
%-osuus liikevaihdosta	2,2	3,2
Nettotulos	5 024	-176 989
16 Sahatavaran, puu- ja korkkituotteiden valm. (pl. huonekalut)		
Liikevaihto	2 201 774	6 128 705
Liiketulos	36 152	-26 039
%-osuus liikevaihdosta	1,6	-0,4
Nettotulos	-8 115	-28 741
24-30,33 metalliteollisuus		
Liikevaihto	11 948 167	70 091 493
Liiketulos	583 791	1 157 037
%-osuus liikevaihdosta	4,9	1,7
Nettotulos	307 586	3 463 099
25,28,29,30 Kone- ja metallituoteteollisuus		
Liikevaihto	8 779 053	25 641 071
Liiketulos	462 939	1 587 128
%-osuus liikevaihdosta	5,3	6,2
Nettotulos	250 486	2 157 746
G kauppa		
Liikevaihto	45 815 181	125 213 436
Liiketulos	1 617 560	3 380 917
%-osuus liikevaihdosta	3,5	2,7
Nettotulos	1 013 698	2 667 465
47 Vähittäiskauppa (pl. Moottoriajoneuvojen kauppa)		
Liikevaihto	16 510 875	36 950 630
Liiketulos	499 062	1 050 806
%-osuus liikevaihdosta	3,0	2,8
Nettotulos	287 401	671 228
4711,472 päivittäistavarakauppa (pl. 4725 ja 4726)		
Liikevaihto	5 372 552	1 567 1382
Käyttökate	182 038	631 274
Liiketulos	141 694	397 174
%-osuus liikevaihdosta	2,6	2,5
Nettotulos	105 953	314 842

3 Luovutusvoittovero

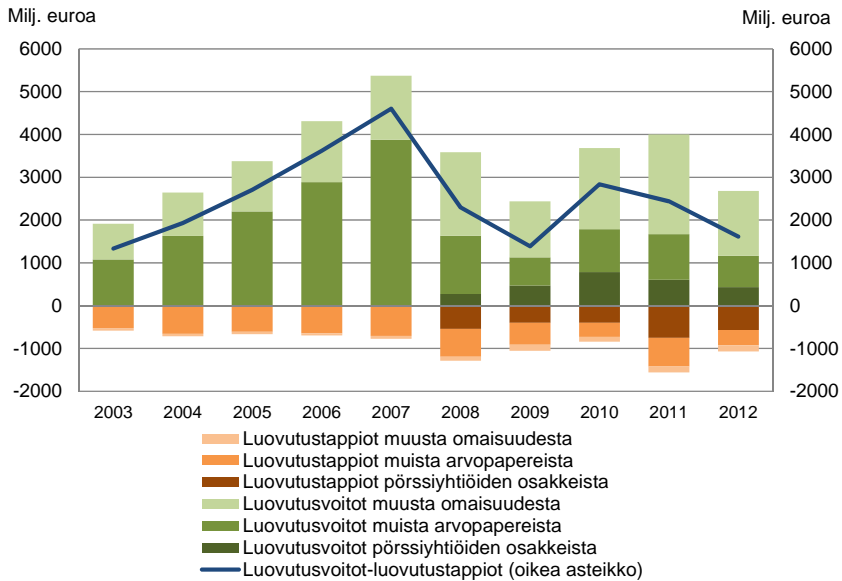
Luovutusvoittoa voi syntyä omaisuuden vastikkeellisesta luovutuksesta. Vastikkeellisia luovutuksia ovat kauppa (myynti), vaihto ja eräät vaihtoon rinnastettavat tapahtumat, kuten osakkeita vastaavan jakosuuden saaminen osakeyhtiön purkautuessa. Vastaavasti luovutustappio voi syntyä omaisuuden vastikkeellisesta luovutuksesta ja arvopaperin lopullisesta arvonmenetyksestä. Luovutusvoitto on lähtökohtaisesti veronalaista tuloa riippumatta siitä, kuinka kauan luovuttaja on omistanut omaisuuden ja siitä, miten hän on saanut omaisuuden (ostamalla, lahjana, perintönä jne.).

3.1. Luovutusvoittoverojen veropohja

Luovutusvoiton ja -tappion määrä lasketaan siten, että omaisuuden luovutushinnasta (eli saadusta vastikkeesta) vähennetään omaisuuden poistamatta oleva hankintameno ja voiton hankkimisesta olleet menot. Luovutusvoittoa tai -tappiota laskettaessa hankintameno ja luovutushinta otetaan huomioon nimellisestä määrästä. Mahdollinen rahan reaaliarvon muutos ei siis vaikuta luovutusvoiton laskentaan, vaikka omaisuus olisi hankittu kauan aikaa sitten.

Luovutusvoittojen arvo muuttuu suhdanteiden mukaan

Luovutusvoittojen ja luovutustappioiden erotus on suurimmillaan 4,5 miljardia euroa vuonna 2007 (kuvio 4). Vuonna 2012 luovutusvoittojen ja tappioiden erotus oli noin 1,6 miljardia euroa vuonna 2012. Viimeisen viiden vuoden aikana luovutusvoitot ja -tappiot pörssiyritysten osakkeista ovat olleet lähes yhtä suuret. Luovutusvoittoveron tuotto on tullut pääosin muusta omaisuudesta ja muista arvopapereista kuin pörssiyritysten osakkeista.

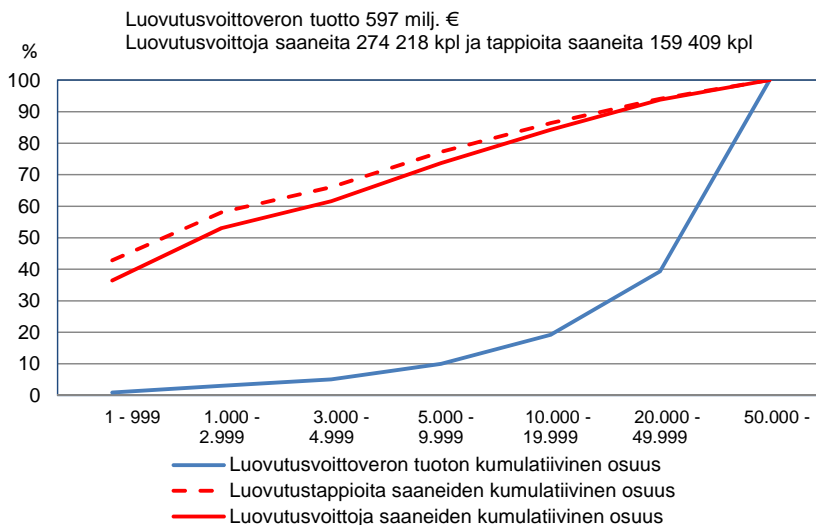
Kuvio 4. Luovutusvoitot ja luovutustappiot 2003–2012, miljoonaa euroa.
Lähde: Verohallinto.

3.2. Ketkä maksavat luovutusvoittoveroja?

Viisitoista prosenttia suurimpia pääomatuloja saaneista henkilöistä maksavat 80 prosenttia luovutusvoittoveroista

Luovutusvoittoveron tuotto oli 597 miljoonaa euroa vuonna 2012 (kuvio 5). Luovutusvoittoja saaneita henkilöitä oli 274 218 ja luovutustappioita saaneita oli 159 409. Kuviossa 5 luovutusvoitot ja -tappiot on luokiteltu pääomatulon arvon mukaan eri kokoluokkiin pienistä pääomatuloista suuriin. Luovutustappiot ovat painottuneet hieman enemmän pienempiä pääomatuloja saaneisiin kuin luovutusvoitot.

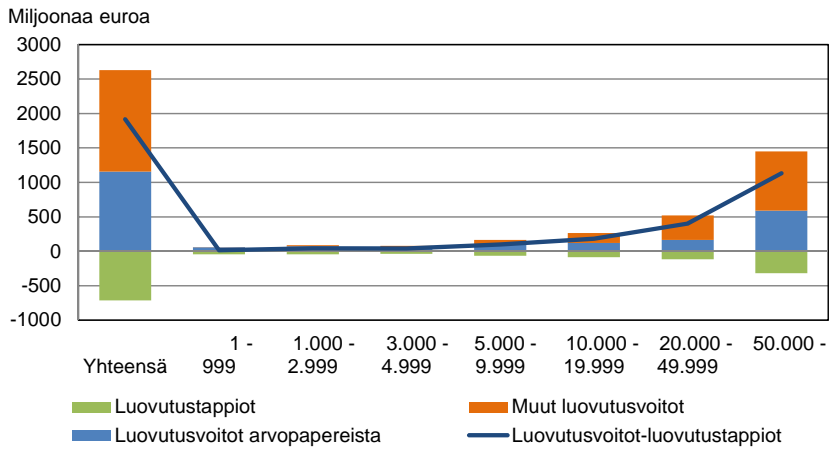
Valtaosa luovutusvoittoveroista kerätään suhteellisen pieneltä joukolta suuria pääomatuloja saaneilta. Alle 20 000 euron pääomatuloja saaneilta (noin 85 prosenttia luovutusvoittoja saaneista henkilöistä) peritään 20 prosenttia luovutusvoittoveroista. Yli 50 000 euron pääomatuloja saaneilta (noin 5 prosenttia luovutusvoittoja saaneilta henkilöistä) peritään 60 prosenttia luovutusvoittoveroista.

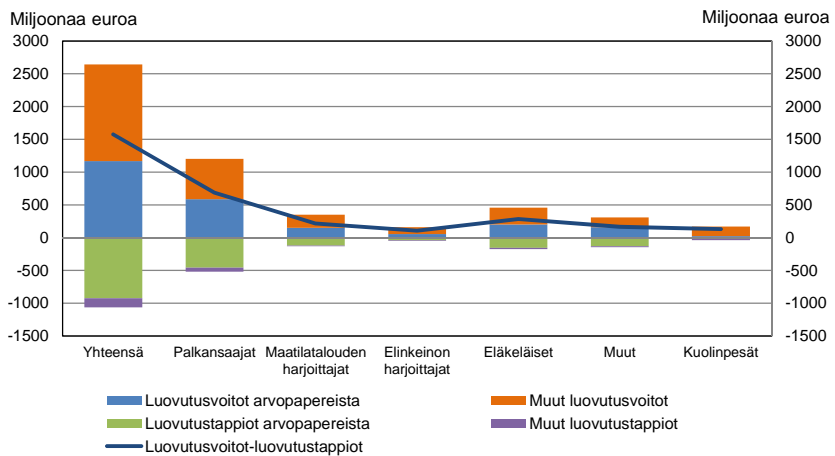
Kuvio 5. Luovutusvoittoveron tuoton sekä luovutusvoittoja ja -tappioita saaneiden kumulatiivinen osuus, %, pääomatulon koon mukaan vuonna 2012. Lähde: Verohallinto.

On yhteiskuntapoliittisesti tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että perintöverotuksella ja luovutusvoittoverotuksella on varsin yhtäläiset tulonjakovaikutukset. Perintöveron ja luovutusvoittoverojen jakauma tulojen suhteen on varsin samanlainen, kuten kuvioden 3 ja 5 vertailu osoittaa. Se, että kuvioden tulokäsite poikkeaa toisistaan – perintöverotarkastelussa tuloluokat on kuvattu perinnön suuruuden mukaan ja luovutusvoittoverotarkastelussa pääomatulon suuruuden mukaan – ei vaikuta oleellisesti tulonjakovaikutukseen liittyvään johtopäätökseen. Tutkimuksessa käytössä oleva aineisto ei mahdollistanut yhdenmukaista luokittelua esimerkiksi luonnollisten henkilöiden verotettavien tulojen mukaan.

Luovutusvoittojen ja -tappioiden erittely osoittaa, että vajaa puolet kaikista luovutusvoitoista saadaan arvopapereista (kuvio 6). Yli 50 000 euroa pääomatuloja saaneilla henkilöillä arvopapereista saatujen luovutusvoittojen osuus on hieman keskimääräistä alhaisempi. Palkansaajat saavat luovutusvoitosta vajaat puolet (kuvio 7). Eläkeläiset ovat toiseksi suurin ryhmä. Maatilatalouden harjoittajien osuus luovutusvoitoista on väestöosuuttaan suurempi.

Kuvio 6. Luovutusvoitot ja luovutustappiot pääomatulon mukaan vuonna 2012, miljoonaa euroa. Lähde: Verohallinto.

Kuvio 7. Luovutusvoitot ja luovutustappiot vuonna 2012, miljoonaa euroa. Lähde: Verohallinto.

3.3. Luovutusvoiton ja -tappion määräytyminen

Luovutusvoitto on pääomatuloa

Pääomatulovero alle 40 000 euron pääomatuloista on 30 prosenttia ja ylimenevältä osalta 32 prosenttia vuonna 2014. Vuonna 2015 yli 30 000 euron pääomatuloista peritään veroa 33 prosenttia. Vuonna 2013 pääomatulon raja-arvo oli 50 000 euroa.

Luovutustappio voidaan vähentää luovutusvoitosta

Luovutusvoitto on sen verovuoden tuloa, jonka aikana sitova kauppa tai muu luovutussopimus on tehty. Kauppahinnan maksuajankohta ei vaikuta verotusajankohtaan. Vastaavasti luovutustappio syntyy sinä vuonna, jonka aikana sitova kauppa tai muu luovutussopimus on tehty. Luovutustappio voidaan vähentää luovutusvoitoista hankintaerittäin sinä verovuonna, jona tappio on syntynyt ja viitenä seuraavana verovuonna. Luovutushinta on vastike, jonka omaisuuden luovuttaja saa luovutuksen johdosta.

Luovutusvoitto/-tappio = luovutushinta – hankintameno

Kaupassa luovutushinta on saatu rahavastike (myyntihinta). Vaihdoissa vastike saadaan osaksi tai kokonaan muuna omaisuutena kuin rahana. Luovutushinta on vaihdossa saadun omaisuuden käypä arvo luovutushetkellä lisättyinä mahdollisesti saadulla välirahalla. Jos luovutettu omaisuus on hankittu ostamalla, hankintamenoa on maksettu ostohinta. Jos omaisuus on saatu vaihdossa, hankintamenoa on vaihdossa luovutetun omaisuuden käypä arvo vaihdon tapahtuessa lisättyinä mahdollisesti maksetulla välirahalla.

Hankintameno = Hankintahinta + hankintakulut + hankintameno lisäykset + myyntikulut

Hankintamenoon luetaan eräät omaisuuden hankintaan välittömästi liittyvät kulut (hankintakulut). Omaisuuden hankintamenoon luetaan verovelvollisen omistusaikana tapahtuneet hankintameno lisäykset. Näitä ovat esimerkiksi omaisuuden perusparannusmenot ja yhtiöön tehdyt pääomasijoitukset. Luovutusvoittoa laskettaessa vähennetään

hankintamenona omaisuuden poistamatta oleva hankintameno eli se määrä, joka hankintamenosta ja sen lisäyksistä on jäljellä luovutushetkellä. Voiton hankkimisesta olleita menoja ovat luovuttajan maksamat omaisuuden luovutukseen liittyvät myyntikulut.

Hankintamenon tilalla voidaan käyttää hankintameno-olettamaa, jos se on verovelvolliselle edullisempi

Hankintameno-olettamaa käytetään vain luonnollisen henkilön tai kuolinpesän verotuksessa ja vain silloin, kun luovutusvoitto verotetaan tuloverolain mukaan. Hankintameno-olettamaa voidaan käyttää myös silloin, kun luovutetaan perintönä, lahjana tai osituksessa saatua omaisuutta.

Jos luovuttaja oli omistanut omaisuuden luovutushetkellä alle 10 vuoden ajan, hankintameno-olettama on 20 % luovutushinnasta. Jos luovuttaja oli omistanut omaisuuden luovutushetkellä vähintään 10 vuoden ajan, hankintameno-olettama on 40 % luovutushinnasta.

Perinnön ja lahjan luovutuksesta voi syntyä luovutusvoittoa/-tappiota

Perintönä tai lahjana saadun omaisuuden hankintamenoksi katsotaan se omaisuuden verotusarvo, jota on käytetty toimitetussa perintö- ja lahjaverotuksessa. Hankintameno-olettamaa sovellettaessa perintönä tai testamentilla saadun omaisuuden omistusaika lasketaan perinnönjättäjän kuolemasta. Lahjana saadun omaisuuden omistusaika lasketaan lahjoituksesta.

Verovapaat luovutukset

Oman tai perheen yli 2 vuotta vakituisesti asuttua ja omistettua asuntoa (sisältää maapohjan) ei veroteta. Tämä koskee sekä perittyä että ostettua asuntoa. Pienet alle 1 000 euron vuosittaiset lahjat ovat verovapaita.

Yritysten sukupolvenvaihdoksiin liittyy verovapaita luovutuksia. Nämä koskevat tiettyjen erityisedellytysten vallitessa luovuttajan harjoittamaan maatalouteen tai metsätalouteen kuuluvaa kiinteää omaisuutta, luovuttajan avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön osuutta ja sellaisen osakeyhtiön tai muun yhteisön osakkeet tai osuudet, jotka oikeuttavat vähintään 10 prosentin omistusosuuteen mainitussa yhtiössä.

4 Perintö- ja lahjavero ja luovutusvoittovero Ruotsissa ja Norjassa

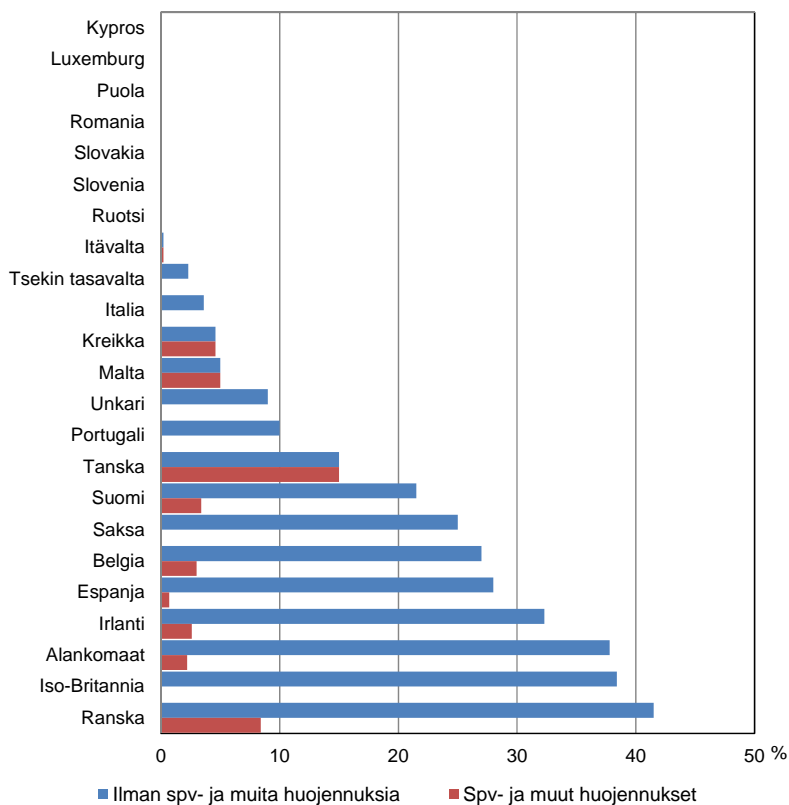
Taloustieteilijöiden joukossa keskustellaan perintöveron kiristämisen puolesta. Vertailut Euroopan tasolla osoittavat, että verotus Suomessa on suhteellisen kireää ja vain harvat maat toteuttavat yhtä kireää perheyrityksiin kohdistuvaa perintöverotusta kuin Suomi.

KPMG:n selvityksen mukaan (kuvio 8) kuusi tutkituista 19:sta Euroopan Unionin maasta ei sovelle mitään perintöverotusta perheyrityksiin (Kypros, Puola, Romania, Slovakia, Slovenia ja Ruotsi).¹ Korkeimmat nimelliset verot ovat Hollannissa, Ranskassa, Irlannissa ja Espanjassa. Nimellisesti tarkasteltuna Suomen perintöverotus on keskitasoa (Suomi sijalla 7. 19 maasta).

Lopullisessa verotuksessa huojennusjärjestelmät näyttelevät keskeistä osaa. Huojennusten jälkeen 13 maassa veroja ei makseta enää ollenkaan ja Suomen verotus on lahjana toteutetuissa sukupolvenvaihdoksissa kuudenneksi tiukinta. Perintönä tapahtuneista sukupolvenvaihdoksista Suomen verotus on viidenneksi tiukinta. Suomen verotus on tässä yhtä tiukkaa kuin muissakin jäljelle jääneissä maista.

Ruotsin ja Norjan päätökset luopua perintö- ja lahjaverosta ovat siis linjassa eurooppalaisten käytäntöjen kanssa, joilla pyritään tukemaan perheyritysten toimintaa. Tämä on lisännyt perusteita pohtia verosta luopumisen kasvua ja investointeja lisäävää vaikutusta myös Suomessa.

¹ Tarkastelun ulkopuolelle ovat EU-maista jääneet Latvia, Liettua, Bulgaria ja Kroatia. Näissä maissa verotus on hyvin kohtuullinen varsinkin lähisukulaisten osalta (muiden osalta n. 5–10 %).

Kuvio 8. Eurooppalaista vertailua perintöverosta yritysten sukupolvenvaihdostilanteessa, veroaste, %. Lähde: European Family Business Tax Monitor, Comparing the impact of tax regimes on family businesses.

4.1. Ruotsin kokemukset

Ruotsi päätti poistaa veron vuoden 2004 lopussa. Alun perin perintö- ja lahjaverotusta pyrittiin vain yksinkertaistamaan, mutta nopealla valmistelulla verosta luovuttiin kokonaan (ks. Kohonen 2007).

Perusteluina veron poistamiselle käytiin keskustelua perheyriyten sukupolvenvaihdoksista, asuntojen korkeasta verotusarvosta sekä verosuunnittelun mahdollisuudesta, kun eri varallisuuden arvostuskäytännöissä oli eroja. Vaikka perintöveron tarkoitus oli olla progressiivinen, kohdistui se käytännössä voimakkaimmin niihin keskituloisiin, joilla ei ollut mahdollisuutta verosuunnitteluun.

Ruotsissa perintöveron kertymä oli selvästi alhaisempi kuin esimerkiksi Suomessa huolimatta suuremmasta varallisuuden määrästä. Vuonna 2004 perintö- ja lahjaveron kertymä oli n. 2,5 miljardia kruunua (n. 275 miljoonaa euroa) (Silfverberg 2005). Tämä kertoo lähinnä siitä, että Ruotsissa varakkaimmat perheet ovat pystyneet mm. säätiöinnin ja ulkomaille muuton avulla minimoimaan perintöveroa jo pitkään. Perintöveron lisäksi Ruotsi poisti varallisuusveron vuonna 2007. Varallisuusveroa kerättiin noin 5 miljardia kruunua (550 miljoonaa euroa) ennen kuin se poistettiin.

Nykyjärjestelmässä ruotsalaiset maksavat luovutusvoittoveroa eli peritystä omaisuudesta koituu veroseuraamuksia siinä tilanteessa, kun omaisuutta myydään. Luovutushinnasta voidaan luovutusvoittoverotuksessa vähentää hankintameno. Hankintameno tai hankintameno-olettama perustuu omaisuuserän hankinta-aikaiseen hankinta-arvoon riippumatta siitä, onko omaisuuserä luovutettu välillä perintönä.

Yleinen luovutusvoittovero on 30 prosenttia. Oman asunnon myyminen ja perinnöksi jättäminen ovat erityiskohtelun piirissä myös Ruotsissa. Asuntojen luovutusvoittovero on 22 prosenttia. Lisäksi oman asunnon, pääsääntöisesti yli vuoden omassa käytössä oleva asunto, myynnistä saadusta luovutusvoittoverosta voidaan tehdä vähennys (avdrag för uppskovsbelopp), mikäli myyntituotot käytetään uuden asunnon hankintaan.

Hakemuksesta myönnettävän lykkäysvähennyksen (avdrag för uppskovsbelopp) yläraja on 1 450 000 kruunua, eli noin 160 000 euroa, ja alaraja on 50 000 kruunua, eli noin 5 600 euroa. Jos myytävän omistusasunnon luovutusvoitto myyntikulujen vähentämisen jälkeen on yli 160 000 euroa, ylimenevästä osasta peritään 22 prosentin luovutusvoittovero. Jos myytävän asunnon luovutusvoitto on välillä 5 600 – 160 000 euroa, luovutusvoittoveron maksua voidaan lykätä ja maksaa siitä lykkäysmaksua.

Verottamatta jääneelle luovutusvoitolle lasketaan vuosittain 1,67 prosentin korko laskennalliselle tuotolle, eli lykkäysmaksu on noin 0,5 prosenttia verottamatta jääneestä luovutusvoitosta.

Verottamatta jäänyt edellisen asunnon luovutusvoitto tulee verotuksen piiriin jälleen, jos uudelleen hankittu asunto myydään.

4.2. Norjan kokemukset

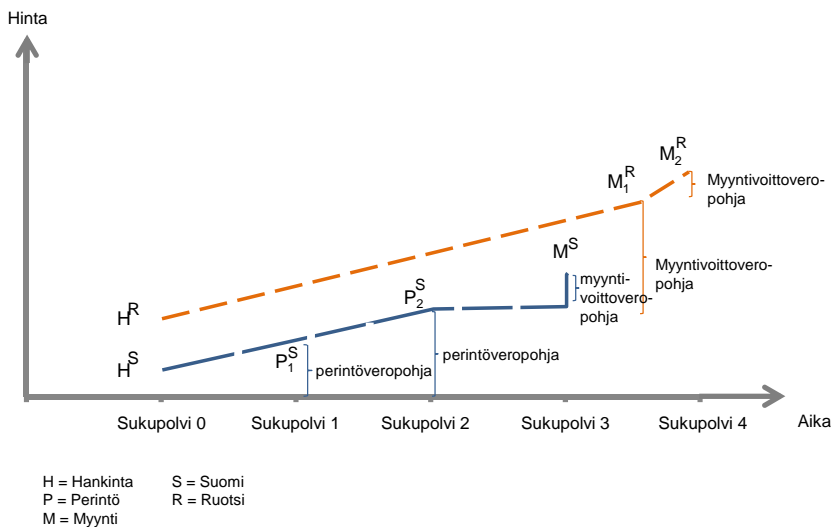
Norjassa perintöverosta on luovuttu vuoden 2014 alusta alkaen. Kuten Ruotsissa, veron poistamista perusteltiin yritysten sukupolvenvaihdoksen helpottamisella, perintöverojen arvostuskäytäntöjen yksinkertaistamisella sekä hallinnon kulujen pienentämisellä. Lahja- ja perintöveron poistamisen odotetaan vähentävän valtion verotuloja 2 225 miljoonaa Norjan kruunua (noin 267,5 miljoonaa euroa). Vuonna 2014 verotulot laskevat 670 miljoonalla kruunulla. Tämä on vuotuinen veron menetetty tuotto eli euroissa noin 80 miljoonaa euroa. Lahja- ja perintöveron odotetaan vähentävään hallinnon kuluja 13 miljoonalla Norjan kruunulla eli noin 1,5 miljoonalla eurolla.

Keskeinen verotusta yksinkertaistava tekijä reformissa on sen tuoma jatkuvuusperiaate. Lahjat ja perinnöt pysyvät samassa verotusasetelmassa, kun ne olivat lahjan- tai perinnönantajalla. Aikaisemmin niitä verotettiin käypään arvoon perintö- ja lahjaverotuksen yhteydessä. Ehdotuksessa lasketaan, että tästä syntyy lisää verotuloa, kun lahjoja ja perintöjä myydään eteenpäin, jolloin ne kuuluvat luovutusvoittoveron piiriin. Hankintameno arvioidaan omaisuuserän hankinta-ajankohdan hankintahinnan perusteella. Veropohjan arvioidaan kasvavan. Verotulovaikutusta on vaikeaa tarkasti päätellä, mutta sen arvioidaan lisäävän valtion verotuloja 250 miljoonalla Norjan kruunulla.

Perintöveron poiston yhteydessä tiukennettiin oman asunnon myyntivoiton verokohtelua. Muuten huomioitu jatkuvuusperiaate katkeaa, jos perinnönjättäjä ei ole esimerkiksi asunut asunnossa riittävän kauan. Tällöin hankintahinta ei ole hankintameno-olettama vaan todellinen hankintahinta ostohetkellä.

5 Mitä jos perintö- ja lahjavero korvataan luovutusvoittoveron muutoksella?

Kun Ruotsi luopui perintö- ja lahjaverosta, muutettiin samalla käytäntöä, miten perittävän omaisuuden hankintameno tai hankintameno-olettama määräytyy. Kuvion 9 esimerkissä kolmas sukupolvi myy omaisuutta, jonka "sukupolvi nolla" on hankkinut. Myytävän omaisuuden hankintameno määräytyy "sukupolven nolla" hankintahinnan perusteella. Luovutusvoittovero lasketaan myyntihinnan M_1^R ja hankintahinnan H^R erotuksesta.

Kuvio 9. Perintöveron ja luovutusvoittoveron määräytyminen Suomessa ja Ruotsissa.

Hankintameno tai hankintameno-olettama on määriteltävä edellisten sukupolvien omaisuuden hankintahintojen perusteella

Koska Suomessa on perintö- ja lahjavero, ensimmäinen sukupolvi maksaa perintöveroa perittävän omaisuuden käyvästä arvosta, jos kyseessä ei ole yritysomaisuuden sukupolvenvaihdos. Perintövero määräytyy omaisuuden arvon P^s_1 perusteella. Toinen sukupolvi maksaa samasta omaisuudesta perintöveroa perinnönjättöhetken käyvän arvon perusteella P^s_2 . Koska perinnön käypä arvo määrittää omaisuuden hankintahinnan, kolmannen sukupolven myydessä perinnöksi saamansa omaisuuden luovutusvoittovero lasketaan myyntihinnan M^s ja perinnön käyvän arvon erotuksesta P^s_2 .

Jos Suomessa poistettaisiin perintö- ja lahjavero ja Suomessa otettaisiin käyttöön Ruotsin malli hankintamenon määräytymisessä, luovutusvoittoveron tuotto kasvaisi kuvion 9 esimerkissä. Kolmannen sukupolven myydessä omaisuutta, luovutusvoittovero laskettaisiin myyntihinnan M^s ja hankintahinnan H^s erotuksesta.

Perintö- ja lahjaveron poistaminen lisää luovutusvoittoveron tuottoa

Perintö- ja lahjaveron poistaminen lisääisi luovutusvoittoveron tuottoa. Tätä voidaan kuvioesimerkin lisäksi havainnollistaa taulukkoesimerkillä (taulukko 2). Esimerkissä sukupolvi (0) hankkii kiinteistön. Sukupolvet (1) ja (2) perivät kiinteistön. Sukupolvi (2) myy perintökiinteistön muutamia vuosia perinnön saannin jälkeen.

Koska sukupolvi (1) saa kiinteistön perinnöksi, Suomessa ei tarvita tietoa kiinteistön hankintahinnasta. Kiinteistön käypä arvo arvioidaan perinnönjättöajankohdissa (1) ja (2) sekä myyntiajankohdassa. Luovutusvoittovero lasketaan myyntihetken käyvän arvo ja perintöajankohdan (2) käyvän hinnan erotuksesta.

Koska Ruotsissa ei ole perintö- ja lahjaveroa, Ruotsissa ei tarvita tietoa kiinteistön käyvästä arvosta perinnönjättöajankohdissa. Luovutusvoittovero lasketaan myyntiajankohdan käyvän arvon ja kiinteistön alkuperäisen hankinta-ajankohdan (0) arvon erotuksesta.

Taulukko 2. Esimerkki perintö- ja luovutusvoittoveron määräytymisestä Suomessa ja Ruotsissa. Perintöveron oletetaan olevan Suomessa 10 prosenttia. Luovutusvoittoveron oletetaan olevan molemmissa maissa 30 prosenttia.

		Sukupolvi 0	Sukupolvi 1	Sukupolvi 2		Verot yhteensä	
		Hankinta	Perintö	Perintö	Luovutus	Yhteensä	Kaikki yhteensä
Suomi	Käypä arvo	ei tarvita	150 000	200 000	210 000		
	Perintövero		15 000	20 000		35 000	
	Luovutusvoittovero				3 000	3 000	38 000
Ruotsi	Käypä arvo	50 000	ei tarvita	ei tarvita	210 000		
	Luovutusvoittovero				48 000	48 000	
	Käypä arvo	100 000	ei tarvita	ei tarvita	210 000		
	Luovutusvoittovero				33 000	33 000	

Kiinteistön arvo perinnönjätöajankohtina (1) ja (2) ovat Suomessa 150 000 euroa ja 200 000 euroa. Perintöveron tuotto vastaavina hetkinä ovat 15 000 ja 20 000 euroa (yksinkertaisuuden vuoksi oletetaan perintöveron olevan 10 prosenttia kiinteistön käyvästä arvosta). Sukupolven (2) myydessä kiinteistön luovutusvoittoveron tuotto on 3 000 euroa, kun luovutusvoittovero on 30 prosenttia. Yhteensä kyseisestä kiinteistöstä maksetaan Suomessa perintö- ja luovutusvoittoveroa 38 000 euroa.

Ruotsissa ei ole perintöveroa. Perintöveron tuottoa ei siis ole. Luovutusvoittoveron tuotto on riippuvainen hankintahinnasta. Jos se on 50 000 euroa, luovutusvoittoveron tuotto on 48 000 euroa, kun luovutusvoittovero on 30 prosenttia. Jos hankintahinta on 100 000 euroa, luovutusvoittoveron tuotto on 33 000 euroa.

Miten käy valtion verotuloille, jos perintöverosta luovutaan ja luovutusvoittoverotuksen hankintahinta etsitään edellisten sukupolvien hankinta-ajankohdan käyvistä arvoista? Se on riippuvainen siitä, kuinka omaisuuden käypä arvo kehittyy, kuinka usein omaisuutta myydään ja mitkä ovat eri verotusmuotojen veroasteet. Taulukon 2 esimerkki osoittaa, että huomattava osa perintöveron tuoton laskusta korvautuu luovutusvoittoveron tuoton kasvusta.

Oman asunnon luovutusvoittoverovapaus saattaa kannustaa perinnön saaneita muuttamaan perinnön jättäjän asuntoon

Jos perintö- ja lahjaverot poistettaisiin, luovutusvoittoveron tuoton kasvu on riippuvainen siitä, kuinka paljon perittyä omaisuutta myydään. Suomalainen käytäntö, jonka mukaan yli kaksi vuotta käytössä ollut oma asunto on vapautettu luovutusvoittoverosta, johtaa verokannustimeen myydä yli kaksi vuotta omistuksessa ollut oma asunto ja muuttaa perinnöksi saatuun edellisen sukupolven asuntoon. Jos omistusasunnon verovapaussäädöksiin ei tehtäisi muutoksia, asuttuaan kaksi vuotta perinnöksi saadussa asunnossa sen voisi myydä ilman luovutusvoittoveroa.

Verokannustin myydä oma asunto ja muuttaa perinnöksi saatuun asuntoon pienentää luovutusvoittoveron tuottoa. Samalla se voi lukita kotitalouksien asuinpaikka- ja asuntopäätöksien kotitalouksien oman tilanteen ja myös kansantalouden kannalta epäoptimaalisesti.

Kuten luvussa 2 käsiteltiin, kotitalouksien varallisuudesta noin 60 prosenttia koostuu asuntovarallisuudesta. Tämän vuoksi asuntoomaisuudella on myös iso rooli perinnössä. Perintö- ja lahjaveron poisto edellyttää muutoksia ainakin oman asunnon verovapauden aikarajoihin luovutusvoittoverotuksessa.

Ruotsissa oman asunnon luovutusvoittovero on 22 prosenttia. Oman asunnon luovutusvoiton maksua voidaan myöhentää maksamalla verottamattomasta luovutusvoitosta lykkäysmaksua.

Ruotsissa yleinen luovutusvoittovero on 30 prosenttia. Oman asunnon luovutusvoittovero on yleistä tasoa alhaisempi, 22 prosenttia. Oman asunnon myynnistä saatu luovutusvoitto voidaan jättää hakemuksesta osittain verottamatta, mikäli myyntituotot käytetään uuden asunnon hankintaan. Tämä verottamatta jäänyt osuus muutetaan hakemuksesta lykkäysmaksuksi (uppskovsbelopp). Luovutusvoitto tulee verotuksen piiriin jälleen, jos uudelleen hankittu asunto myydään.

Omistusasunnon luovutusvoittoverollisuus varmistaa pitkälti sen, että joko perittävä asunto tai oma asunto tulee luovutusvoittoveron piiriin. Pääsääntöisesti perijä myy toisen asunnon. Jos perijä pitää molemmat asunnot ja vuokraa toisen, vuokratuloista peritään pääomatuloveroa.

Perittävän asunnon ja oman asunnon jääminen luovutusvoittoveron ulkopuolelle voi olla mahdollista, jos perijä ei ota perintöä vastaan vaan siirtää sen omalle lapselleen, jolla ei vielä ole omaa asuntoa, jonka pitäisi myydä.

Sijoituskohteet, joissa ei ole arvonnousua, jäävät luovutusvoittoverotuksen ulkopuolelle

Luovutusvoittoveron tuotto kasvaa perintö- ja lahjaveron poistumisen seurauksena, jos omaisuuden arvo kasvaa. Luvussa 2 todettiin, että kotitalouksien varallisuudesta noin kymmenen prosenttia koostuu talletuksista. Talletus on tyyppiesimerkki sijoituskohteesta, jonka arvo ei muutu ja jonka tuotto muodostuu korosta. Perintö- ja lahjaveron poistaminen ei lisäisi talletuksista syntyvää luovutusvoittoveron tuottoa.

Ohjaisiko perintöveron poistaminen perinnönjättäjän sijoittamaan varallisuuttaan talletuksiin ja omaan asuntoon?

Nuoret ja keski-ikäiset ovat aktiivisia asuntomarkkinoilla. Asuntojen hankinta perustuu pitkälti kotitalouden asuntotarpeisiin, työpaikan valintaan, asuntojen hintoihin ja käytettävissä oleviin tuloihin. Ikääntyvillä kotitalouksilla muuttaminen vähenee.

Kotitalouksien sijoitusvarallisuudesta noin kymmenen prosenttia on talletuksissa. Talletuksien määrä saattaisi hieman kasvaa, jos perintö- ja lahjaverosta luovutaan.

Perintö- ja lahjaveron poisto hyödyttäisi valtaosaa kotitalouksista

Noin 70 prosenttia suomalaisista kotitalouksista omistaa oman asunnon. Valtaosalla suomalaisista on omaisuutta, jonka voi jättää perintönä jälkipolvilleen. Perintö- ja lahjaveron poistaminen hyödyttäisi täten suurta osaa suomalaisia henkilöitä.

Suomen perintö- ja lahjaverosäännöstö on varsin monimutkainen. Perintö- ja lahjaveron määrää voidaan pienentää aktiivisella verosuunnittelulla. On varsin yleistä, että varakkaat henkilöt jättävät ennakkoperintöjä yli sukupolvien, hyödyntävät hallinta-oikeutta, jättävät lahjoja systemaattisesti pitkän aikavälin aikana. Keski- ja pienituloiset, joiden

varallisuus on pääosin kiinni omassa asunnossa, on vaikeampi hyödyntää perintö- ja lahjaveron suomia mahdollisuuksia.

Nykyisin vain kohtuullisen hyvätuloisilla on mahdollista periä epälikvidiä tai heikosti ositettavaa omaisuutta

Perinnön yhteydessä saattaa saada omaisuutta, joka on epälikvidiä tai ominaisuuksiltaan sellaista, jota ei voida osittaa. Omaisuuden arvo saattaa olla niin korkea, että perinnöstä seuraa saajalleen niin suuret perintöverot, ettei niitä ole mahdollista maksaa ilman perinnön myyntiä. Vähemmistöosuudet listaamattomissa yrityksissä, omistusasunnot kaupunkien keskustoissa ja suvun käytössä olevat mökkikiinteistöt saattavat olla perintöjä, jotka ovat kokonaisuudessaan pakko myydä, jotta saataisiin perintövero maksettua. Varakkaammalla henkilöllä saattaa olla riittävästi omaa varallisuutta perintöveron maksamiseen ilman, että perintöä täytyy realisoida.

Keväällä 2014 ajankohtainen perintöveroon liittyvä ongelma koskee yritysvarallisuuden perinnönjättöä yrityksen toimivalle johdolle. Kun yrityksen arvo on huomattava, muun kuin rintaperillisen perintövero nousee 35 prosenttiin perinnön arvosta. Ainoa keino perintöveron maksuun on yritysten tai sen osien myyminen, ellei perinnönjättäjällä ole ollut merkittävästi muuta omaisuutta, jota realisoimalla vero voidaan maksaa. Perintövero saattaa johtaa suunnittelemattomaan yritysrakenteeseen ja työpaikkojen vähentymiseen.

Perintö- ja lahjaveron poisto edistäisi yritysten investointeja ja työllisyyttä

VATT:n tutkimuksessa (Ropponen, VATT-tutkimuksia 174/2013) sukupolvenvaihdoksen tehneiden yritysten taloudellista tilannetta verrattiin taustatiedoiltaan samanlaisiin verrokkiyrityksiin, jotka eivät olleet tehneet sukupolvenvaihdosta. Vertailu osoittaa:

- Maksettujen osinkojen arvo lisääntyy 19 prosentilla sukupolvenvaihdoksen jälkeen
- Tehtyjen investointien arvo laskee 30 prosentilla sukupolvenvaihdoksen jälkeen
- Työntekijöiden määrä pienenee 23 prosentilla sukupolvenvaihdoksen jälkeen.

VATT:n tutkimuksessa yritysten osingonjako-, investointi- ja työllisyyspäätöksiä vertailtiin sukupolvenvaihdoksen ajankohtavuonna tai sitä seuraavana vuonna. Tämä tutkimus ei kerro sitä, kuinka monta vuotta sukupolvenvaihdoksen tehnyt yritys joutuu maksamaan lisäosinkoja sukupolvenvaihdoksen rahoittamiseen ja kuinka monta vuotta investoinnit ja työllisyys ovat pienemmät.

Suomen verolainsäädäntö antaa omalta osaltaan osviittaa siitä, kuinka monta vuotta yritystoiminnan sukupolvenvaihdoksen veroseuraamusten rahoittamisen arvioidaan vievän aikaa. Perintö- ja lahjaveron maksu voidaan jaksottaa viiden vuoden ajaksi.

Toinen keino arvioida sukupolvenvaihdoksen veroseuraamusten kesto on suhteuttaa yritysten vuotuinen voitto perintö- ja lahjaveron määrään. Erittäin hyvin kannattavat yritykset, laatikon 1 esimerkeissä yrityksen veronjälkeinen voitto suhteessa omaan pääomaan vaihteli 20 ja 40 prosentin välillä, voivat rahoittaa sukupolvenvaihdoksen veroseuraamukset yhden vuoden voitosta, jos niillä on mahdollisuutta maksaa lisäosinkoja noin puolet voitostaan. Tähän yrityksillä ei ole mahdollisuutta, kuten VATT:n tutkimus osoittaa. Keskimäärin yritykset maksavat voitoistaan osinkoja 30-50 prosenttia. Osinkojen kasvu 19 prosentilla ei riitä perintö- ja lahjaveron rahoittamiseen yhden vuoden aikana.

Jos yrityksen voittojen osuus omasta pääomasta on alle kymmenen prosenttia, kuten laatikossa 1 analysoitiin, perintö- ja lahjaveron maksu saattaa vaatia yritykseltä lisäosinkoja 2-5 vuotta.

Työllisyyslaskelma: perintö- ja lahjaverotus vähentää perheyritysten työllisten määrää pysyvästi lähes 4 800 työntekijällä. Tämä heikentää julkisen talouden tuloja ja lisää menoja pysyvästi yhteensä 100 miljoonalla eurolla

Perheyritykset työllistävät Suomessa noin 600 000 työntekijää. Tutkimusten mukaan noin neljä kymmenestä perheyrityksistä siirtyy seuraavalle sukupolvelle. Kaksi kolmesta sukupolvenvaihdoksesta toteutetaan lahjana tai perintönä. Jos sukupolvenvaihdos toteutetaan 25 vuoden välein ja sen rahoittaminen vaatii yritykseltä lisäosinkoja 5 vuoden ajan, viidennes yhden sukupolven yrityksen kehittämisajasta haaskautuu sukupolvenvaihdoksen rahoittamiseen.

VATT:n tutkimuksessa sukupolvenvaihdoksen tehneiden yritysten työllisyys on reilut kaksikymmentä prosenttia alhaisempi kuin verrok-

kiyritysten. Arvioidaan varovaisuusperiaatteella, että työllisten määrä olisi viisitoista prosenttia normaalitasoa alhaisempi.

Yhdistämällä yllä olevat osuudet, voidaan päätellä, että nykyisen perintö- ja lahjaverotuksen vaikutus perheyriyten työllisten määrään on pysyvästi noin 4 800 ($=600\,000 \cdot 4/10 \cdot 2/3 \cdot 1/5 \cdot 0,15$) henkilöä. Tutkimusten mukaan yhden henkilön työllistyminen lisää julkisen sektorin tuloja ja vähentää menoja 20 000 eurolla. Jos perintö- ja lahjaverot poistettaisiin, perheyriyten työllisyyden lisääntyminen 4 800 työntekijällä tasapainottaisi julkista taloutta pysyvästi 100 miljoonalla eurolla.

Verotuottolaskelma: Luovutusvoittoveron tuoton kasvu kompensoi ainakin merkittävän osan perintö- ja lahjaveron tuotosta; ehkä jopa kokonaan

Ruotsin ja Norjan perustelut sekä kuvion 9 ja taulukon 2 analyysi osoittavat, että perintö- ja lahjaveron poistaminen lisää luovutusvoittoveron tuottoa. Seuraavaksi yritetään arvioida, kuinka paljon luovutusvoittoveron tuotto voisi kasvaa?

Tässä verotuottolaskelmassa hyödynnetään verohallinnolta saatua aineistoa luovutusvoittoista ja perintö- ja lahjaveroista. Valitettavasti käytettävissä olevassa aineistossa on arvioinnin kannalta puutteita:

- perintö- ja lahjaveroista on käytettävissä ainoastaan verotuotto jaoteltuna veroluokan ja perinnön koon mukaan. Näitä ei ole jaoteltu omaisuuserien muodon eikä saajan ansio- tai pääomatulojen mukaan,
- luovutusvoitoista ja -tappioista on tieto omaisuuserien muodosta (jaoteltuna pörssiyhtiöiden osakkeisiin, muihin arvopapereihin ja muuhun omaisuuteen),
- luovutusvoitoista ja -tappioista ei ole käytettävissä tietoa, onko niitä laskettaessa käytetty hankintahintaa vai hankintameno-olettamaa,
- luovutusvoitoista ja -tappioista ei ole tietoa hankintahinnan tai hankintameno-olettaman suuruudesta euroina,
- luovutusvoitoista ja -tappioista ei ole käytettävissä tietoa, kuinka kauan luovuttaja on pitänyt niitä hallussaan. Lain mukaan hallintameno-olettama on 20 prosenttia luovutushinnasta alle 10 vuotta hallinnassa olleesta omaisuudesta ja 40 prosenttia vähintään 10 vuotta olleesta omaisuudesta.

Taulukko 3. Verotuottolaskelma: luovutusvoittoveron hankintameno-olettaman lasku 40 prosentista 25 prosenttiin ja perintöveron lakkauttaminen, miljoonaa euroa

	Vuosi 2010	Oletus		Oletus		Hankintameno-olettama: 25 % Luovutusvoitot – luovutustappiot
	Luovutusvoitot – luovutustappiot	Omaisuserien pitoaika <10	≥10	Hankintameno per luovutushinta <10	≥10	
Pörssiyhtiöiden osakkeet	382	0,5	0,5	0,83	0,20	457
Muut arvopaperit	673	0,3	0,7	0,83	0,25	823
Muu omaisuus	1783	0,1	0,9	0,67	0,33	1 969
Yhteensä	2837					3 249
Verotuotto	880					1 007

Veromuutos: Perintö- ja lahjaveron pois ja hankintameno-olettama 40 -> 25

Oletus: Perinnön saaja myy puolet perinnöstä & kaikki hankintameno-olettamalla

	2010	2012
Perintöveron tuotto	-387	-509
Myyntivoittovero perinnöstä	346	455
Myyntivoittoveron kiristys	128	62
MUUTOS: yhteensä	87	9

Verotuottolaskelmassa tehdään seuraavat oletukset (taulukko 3). Luovutusvoittoja ja -tappioita laskettaessa puolet pörssiyhtiöiden osakkeista on arvioitu pidettävän alle 10 vuotta ja puolet yli 10 vuotta. 30 prosenttia muista arvopapereista on arvioitu pidettävän alle 10 vuotta. 10 prosenttia muusta omaisuudesta on arvioitu pidettävän alle 10 vuotta.

Hankintamenon (tai hankintameno-olettaman) osuus luovutus-hinnasta on arvioitu olevan 67–83 prosenttia luovutushinnasta omaisuserästä riippuen, kun omaisuutta on pidetty alle 10 vuotta. Kun omaisuutta on pidetty yli 10 vuotta, hankintamenon osuus luovutus-hinnasta vaihtelee 20–33 prosentin välillä.

Luovutusvoittojen ja -tappioiden erotus vuonna oli 2,8 miljardia euroa vuonna 2010 (taulukko 3). Luovutusvoittoveron tuotto oli 880 miljoonaa euroa. Hankintameno-olettaman lasku 40 prosentista 25 prosenttiin kasvattaisi luovutusvoittoveron tuoton 1,0 miljardiin euroon.

Perintöveron tuotto oli 387 miljoonaa euroa vuonna 2010 ja 509 miljoonaa euroa vuonna 2012. Jos perintö- ja lahjaverosta luovuttaisiin, tämä verotuotto jäisi valtiolta saamatta. Riippuen siitä, kuinka paljon saadusta perinnöstä myytäisiin ja mitkä ovat myytäväksi tulevien perintöerien hankintahinnat ja -ajankohdat, luovutusvoittoveron tuotto kasvaisi.

Verotuottolaskelmassa oletetaan, että puolet perinnöistä tulisi myyntiin ja ne kaikki 25 prosentin hankintameno-olettamalla. Tällöin luovutusvoittovero myydyistä perintöeristä olisi ollut 346 miljoonaa euroa vuonna 2010 ja 455 miljoonaa euroa vuonna 2012. Luovutusvoittoveron kiristyminen, joka verotuottolaskelmassa toteutetaan hankinta-menolettamaa pienentämällä, olisi lisännyt valtion verotuloja 128 miljoonaa euroa vuonna 2010 ja 62 miljoonaa euroa vuonna 2012.

Jos luovutusvoittoveron hankintameno-olettamaa laskettaisiin 40 prosentista 25 prosenttiin ja perintö- ja lahjaverosta luovuttaisiin, valtion verotulot olisivat lisääntyneet 87 miljoonaa euroa vuonna 2010 ja 9 miljoonaa euroa vuonna 2012.

Varainsiirtoveron ulottaminen perintöihin ja lahjoihin (eli vastikkeettomiin omaisuudensiirtoihin) lisäisi valtion verotuloja noin 40 miljoonaa euroa vuodessa.

Nykyisin omaisuuden myynnin yhteydessä, eli vastikkeellisissa omaisuuden siirroissa, peritään varallisuusveroa. Varainsiirtovero on kiinteistö- ja metsäomaisuudessa 4,0 prosenttia, asunto-osakkeissa 2,0 prosenttia ja muissa kuin asunto- ja pörssiosakkeissa 1,6 prosenttia käyväs- tää arvosta. Pörssiosakkeista ei peritä varainsiirtoveroa.²

Vaihtoehtona hankintameno kiristämiseksi voitaisiin harkita muutoksia varainsiirtoverotukseen. Jos perintöihin ja lahjoihin, eli vastikkeettomiin omaisuudensiirtoihin, säädettäisiin prosentin varainsiirtovero omaisuuden käyvästä arvosta, valtion verotulot kasvaisivat noin 40 miljoonaa euroa vuodessa (vuonna 2012 jätettiin perintöjä noin 4,0 miljardin euron arvosta).

Varainsiirtoveron laajentaminen koskemaan myös perintöjä voisi toimia myös ikään kuin rekisteröintimaksuna, jonka avulla voitaisiin kontrolloida kaikki omaisuuden siirrot. Varainsiirtoverojen tapaiset maksut ovat kuitenkin olleet laajan kritiikin kohteena. Ruotsissa pohdittiin myös varainsiirtoveron säätämistä vastikkeettomille perinnöille, kun perintöverosta luovuttiin. Varainsiirtoveroa ei kuitenkaan ulotettu perintöihin.

² Ruotsissa leimaveron peritään kiinteästä omaisuudesta ja maasta. Yksityishenkilöillä ja asunto-osakeyhtiöillä vero on 1,5 prosenttia ja yrityksillä 4,25. Yritysten veroa nostettiin 2011 3 prosentista 4,25:een. Kiinnityksistä vero on 2 prosenttia.

6 Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu Suomen osalta keskeisiä syitä, joiden perusteella Ruotsi luopui perintö- ja lahjaverosta. Painopisteenä olivat perintö- ja lahjaverotuksen sekä luovutusvoittoverotuksen tulonjakovai-
kutukset ja verotuotot.

Tutkimuksessa osoitettiin, että perintö- ja lahjaverotuksen poistami-
nen lisäisi merkittävästi luovutusvoittoveron tuottoa. Luovutusvoittove-
ron tuotto kasvaisi sitä enemmän, mitä enemmän perintöjä saava suku-
polvi myy saamastaan perinnöstä.

Perintö- ja lahjaveron poistaminen vaatisi muutoksia Suomen nykyi-
seen luovutusvoittoverotukseen. Ensiksi olisi otettava käyttöön Ruotsin
malli, jossa myytävän omaisuuserän hankintahinta (tai hankintameno-
olettama) määritellään omaisuuserän ostoajankohdan hintaa käyttäen
riippumatta siitä, onko se peritty vai ei. Toiseksi oman asunnon luovu-
tusvoittoverovapautta kahden omistusvuoden jälkeen olisi muutettava.

Ruotsissa yleinen luovutusvoittovero on 30 prosenttia. Oman asun-
non luovutusvoittovero on yleistä tasoa alhaisempi, 22 prosenttia. Oman
asunnon myynnistä saatu luovutusvoitto voidaan jättää verottamatta,
mikäli myyntituotot käytetään uuden asunnon hankintaan.

Jotta voitaisiin arvioida riittävän tarkasti tutkimuksessa esitettyjä ve-
rotuottolaskelmia, olisi Verohallinnon kehitettävä yksilöidymmän tieto-
pohjan keräämistä. Tässä tutkimuksessa

- o perintö- ja lahjaveroista on käytettävissä ainoastaan verotuotto
jaoteltuna veroluokan ja perinnön koon mukaan. Näitä ei ole
jaoteltu omaisuuserien muodon eikä saajan ansio- tai pääoma-
tulojen mukaan,
- o luovutusvoitoista ja -tappioista on tieto omaisuuserien muodos-
ta (jaoteltuna pörssiyhtiöiden osakkeisiin, muihin arvopaperei-
hin ja muuhun omaisuuteen),
- o luovutusvoitoista ja -tappioista ei ole käytettävissä tietoa, onko
niitä laskettaessa käytetty hankintahintaa vai hankintameno-
olettamaa,

- luovutusvoitoista ja -tappioista ei ole tietoa hankintahinnan tai hankintameno-olettaman suuruudesta euroina,
- luovutusvoittoista ja -tappioista ei ole käytettävissä tietoa, kuinka kauan luovuttaja on pitänyt niitä hallussaan,
- kuinka paljon saaja myy saamistaan perinnöistä ja lahjoista.

Lähteet:

- Køngelige Finansdepartement (2013) Prop. 1 LS (2013-2014) Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak og stortingsvedtak) for budsjettåret 2014, Skatter, avgifter og toll.
- Finansdepartementet (2013) Prop. 1 LS Tillegg 1, (2013-2014) Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak og stortingsvedtak for budsjettåret 2014, forelopig utgave.
- Immonen, R. , J. Lindgren (2013) Onnistunut sukupolvenvaihdos, Talentum Helsinki 2013.
- KPMG (2014) European Family Business Tax Monitor Comparing the impact of tax regimes on family businesses, www.europeanfamilybusinesses.eu.
- Kohonen, A. (2007) Perintö- ja lahjaverotus, Näkökulmia talousteoriasta, maailmalta ja Suomesta.
- Näringslivets skattedelagation (2004): Yttrande över betänkandet (SOU 2004:66) Egendomskatte – Reform av arvs och gå eskatter. Fi2004/2858.
- Regeringens proposition (2004): Slop ad arvsskatt och gåveskatt. Proposition 2004/05:25.
- Silfverberg, C. (2005): Slop ad arvs- och gåveskatt. Skattenytt 55, No. 1-2, 13-27.
- SOU 2004:66, Till statsrådet och chefen för Finansdepartementet, alku-peräinen esitys Ruotsin perintö- ja lahjaveron muuttamiseksi.
- Ropponen, O. Sukupolvenvaihdoksen vaikutus perheyrittysten toimintaan, VATT Tutkimukset 174.
- Skatteverket (2014) Försäljning av bostadsrätt.
- Skattetaaten (2014) "Ingen arveavgift fra 2014", www.skattestaatten.no.

PTT julkaisuja, PTT publikationer, PTT publications

22. Hanna Karikallio. 2010. Dynamic Dividend Behaviour of Finnish Firms and Dividend Decision under Dual Income Taxation
21. Satu Nivalainen. 2010. Essays on family migration and geographical mobility in Finland
20. Terhi Latvala. 2009. Information, risk and trust in the food chain: Ex-ante valuation of consumer willingness to pay for beef quality information using the contingent valuation method.
19. Perttu Pyykkönen. 2006. Factors affecting farmland prices in Finland

PTT raportteja, PTT rapporter, PTT reports

244. Kosenius, A-K., Haltia, E., Horne, P., Kniivilä, M. and Saastamoinen O. 2013. Value of ecosystem services? Examples and experiences on forests, peatlands, agricultural lands, and freshwaters in Finland.
243. Jauhiainen S. 2013. Pikkukaupunkeja ja reunakuntia – Työssäkäyntialueiden ulkopuoliset kunnat kuntauudistuksessa
242. Rinta-Kiikka, S., Pyykkönen, P., Ylätaalo, M. 2013. Osakeyhtiömuotoinen maatalous Suomessa.
241. Anna-Kaisa Rämö – Paula Horne – Eeva Primmer. 2013. Yksityismetsänomistajien näkemykset metsistä saatavista hyödyistä.

PTT työpapereita, PTT diskussionsunderlag, PTT Working Papers

158. Pakarinen, S., Arovuori, K. and Pyykkönen, P. 2014. Kasvisten hintojen välittyminen Suomen markkinoille
156. Alho, E., Holappa, V., Lahtinen, M., Pakarinen, S. 2014. Alueellisten asuntomarkkinoiden kehitys vuoteen 2016
155. Arovuori, K. ja Saastamoinen O. 2013. Maatalouden ekosysteemipalveluiden luokittelu Suomessa
154. Kniivilä, M. ja Saastamoinen O. 2013. Markkinat ekosysteemipalveluiden ohjaus- ja edistämiskeinona
151. Kniivilä, M., Mili, S., Ait El Mekki, A., Arovuori K., Ben Saïd, M., Çağatay, S., Horne, P., Kıymaz, T., Laajimi, A., Martinez-Vega, J., Pyykkönen, P., Soliman, I., Thabet, B., 2013. Kestävä maa- ja metsätalous EU:n Välimeren kumppanuusmaissa ja Turkissa: kestävyteen vaikuttavat tekijät, indikaattorit ja haasteet.

Muita julkaisuja

- Eronen, A., Härmälä, V., Jauhiainen, S., KarikallioH., Karinen, R., Kosunen, A., Laamanen, J-P., Lahtinen, M. 2014. Maahanmuuttajien työllistyminen - Taustatekijät, työnhaku ja työvoimapalvelut. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 6/2014.
- Jauhiainen, S; Holappa, V; Maljanen, T; Virta, L; Helminen, S; Mikkola, H. 2013. Vaihtoehtoisia korvausmalleja hammashoidon sairausvakuutusjärjestelmän kehittämiseksi. Kela, Työpapereita 49. 34 s.
- Monien hyötyjen metsä. Ekosysteemipalvelut metsänomistajan näkökulmasta. 2013.
- Ratkaisuehdotuksia tuottajien ja kuluttajien kohtaamisen haasteisiin. 2013.